

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

**- o zmianie ustawy - Prawo o notariacie
oraz niektórych innych ustaw.**

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Mariusza Goska.

(-) Waldemar Andzel; (-) Joanna Borowiak; (-) Tadeusz Cymański; (-) Krzysztof Czarnecki; (-) Mariusz Gosek; (-) Michał Jach; (-) Norbert Kaczmarczyk; (-) Sebastian Kaleta; (-) Mariusz Kałużny; (-) Jan Kanthak; (-) Fryderyk Kapinos; (-) Janusz Kowalski; (-) Maria Kurowska; (-) Krzysztof Lipiec; (-) Aleksandra Łapiak; (-) Jan Mosiński; (-) Dariusz Olszewski; (-) Jacek Ozdoba; (-) Piotr Sak; (-) Edward Siarka; (-) Anna Maria Siarkowska; (-) Marek Suski; (-) Włodzimierz Tomaszewski; (-) Piotr Uruski; (-) Marcin Warchoń; (-) Jan Warzecha; (-) Michał Woś; (-) Tadeusz Woźniak; (-) Michał Wójcik; (-) Zbigniew Ziobro.

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub którym pragną nadać formę notarialną oraz do dokonywania czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej, o których mowa w art. 79 pkt 1d i pkt 5a (czynności notarialne).”;

b) po § 2 dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. Czynności notarialne z zakresu szczególnej ochrony prawnej oraz czynności związane z czynnościami z zakresu szczególnej ochrony prawnej mogą wykonywać również zastępcy notarialni.

§ 4. Do zastępców notarialnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące notariuszy”.

2) w art. 2 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Notariusz jest funkcjonariuszem publicznym.”;

2a) w art. 4 po § 2 dodaje się § 2¹ i 2² w brzmieniu:

„§ 2¹. Pracownik kancelarii może zostać upoważniony na piśmie przez notariusza posiadającego zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3, do dokonywania doręczeń, o których mowa w art. 105e § 1.

§ 2². Osoby dokonujące doręczeń, o których mowa w art. 105e § 1, mają prawo weryfikowania tożsamości osób, wobec których dokonują doręczeń.”;

2b) w art. 7 § 2 otrzymuje brzmienie:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, ustawę z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, ustawę z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe oraz ustawę z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych.

„§ 2. Jeżeli wniosek o wpis w księdze wieczystej, o którym mowa w art. 79 pkt 1d lub art. 92 § 4, podlega opłacie sądowej, notariusz pobiera od wnioskodawcy tę opłatę oraz wskazuje we wniosku o wpis w księdze wieczystej wysokość pobranej opłaty sądowej. Notariusz uzależnia sporządzenie aktu notarialnego oraz objęcie wnioskiem o wpis w księdze wieczystej żądania dokonania w księdze wieczystej także innego wpisu związanego z czynnością notarialną, od uprzedniego uiszczenia przez wnioskodawcę należnej opłaty sądowej. Pobraną opłatę sądową notariusz przekazuje właściwemu sądowi rejonowemu.”;

2c) w art. 7 po § 2¹ dodaje się § 2² w brzmieniu:

„§ 2². W razie złożenia wniosku o wpis w księdze wieczystej, o którym mowa w art. 79 pkt 1d lub wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez notariusza, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1125) dotyczące wniosku o wpis w księdze wieczystej lub skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza sądowego.”;

3) w art. 11 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ukończył 28 lat.”;

4) po art. 15 dodaje się art. 15a w brzmieniu:

„Art. 15a § 1. Minister Sprawiedliwości, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współżycia społecznego, dobro notariatu, a także wagę naruszonych obowiązków, postanowieniem może zawiesić notariusza w czynnościach zawodowych, jeżeli:

1) przeciwko notariuszowi jest prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą pozbawienia wolności;

2) wobec notariusza jest prowadzone postępowanie o częściowe bądź całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 1 nie stosuje się, jeżeli przeciwko notariuszowi wniesiono akt oskarżenia w trybie art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, 1855 i ...).

§ 3. Minister Sprawiedliwości może z urzędu, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współżycia społecznego, dobro notariatu, a także poprawę stanu zdrowia notariusza, uchylić postanowienie o zawieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych wydane na podstawie § 1 pkt 2.

§ 4. Zawieszenie notariusza w czynnościach zawodowych ustaje z dniem:

1) prawomocnego zakończenia postępowania, o którym mowa w § 1 pkt 1, chyba że sąd uchylił postanowienie o zawieszeniu lub notariusz został skazany;

2) oddalenia lub odrzucenia wniosku o ubezwłasnowolnienie lub umorzenia postępowania, a także uchylecia postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego, chyba że Minister Sprawiedliwości uchylił postanowienie o zawieszeniu wcześniej.

§ 5. Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości o zawieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu postanowienia z uzasadnieniem. Do rozpoznania zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o środkach odwoławczych. Przepisów o środkach zapobiegawczych nie stosuje się.

§ 6. Sąd rozpoznaje zażalenie na postanowienie o zawieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych na rozprawie w składzie 3 sędziów, w terminie 14 dni od dnia wpływu zażalenia do sądu.

§ 7. Wniesienie zażalenia na postanowienie o zawieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych wstrzymuje jego wykonanie.

§ 8. Jeżeli wobec notariusza prowadzone jest postępowanie o częściowe bądź całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego lub przeciwko notariuszowi jest prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z wyjątkiem sytuacji, gdy przeciwko notariuszowi wniesiono akt oskarżenia w trybie art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3, traci moc.

§ 9. W okresie zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych notariusz może, po uzyskaniu zgody rady właściwej izby notarialnej, podjąć dodatkowe zatrudnienie lub zajęcie. Jeżeli rada nie wyrazi zgody na dodatkowe

zatrudnienie lub zajęcie, notariuszowi przysługuje, w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały, odwołanie do Ministra Sprawiedliwości, którego decyzja jest ostateczna.”.

5) w art. 16 w § 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub ma orzeczony zakaz wykonywania zawodu na mocy prawomocnego wyroku sądu;”;

5a) art. 37a otrzymuje brzmienie:

„Art. 37a. Rada izby notarialnej przekazuje niezwłocznie Krajowej Radzie Notarialnej aktualne informacje o notariuszu, zastępcy notarialnym, a także notariuszu emerytowanym, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza.

Informacja obejmuje:

1) imię lub imiona i nazwisko notariusza, zastępcy notarialnego, a także notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza;

2) numer PESEL i NIP notariusza, numer PESEL i NIP zastępcy notarialnego, o ile taki posiada, a także numer PESEL i NIP, o ile taki posiada, notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza;

3) właściwą izbę notarialną;

4) datę i numer decyzji o powołaniu notariusza lub o jego odwołaniu;

5) datę umieszczenia w wykazie zastępców notarialnych lub skreślenia z tego wykazu;

6) datę wyznaczenia notariusza emerytowanego do zastępstwa notariusza oraz zakończenia zastępstwa, rodzaj czynności notarialnych, które może wykonywać oraz dane notariusza, o których mowa w pkt 1 – 3, który jest zastępowany;

7) datę i numer zaświadczenia o upoważnieniu notariusza, a także zastępcy notarialnego, do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty;

8) informację o utracie mocy zaświadczenia, o którym mowa w pkt 7;

9) datę, numer oraz podstawę prawną orzeczenia lub decyzji skutkujących brakiem uprawnień notariusza, zastępcy notarialnego, a także notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza, do wykonywania czynności zawodowych.”;

- 6) w art. 40 w § 1 po pkt 5 dodaje się pkt 5a w brzmieniu:
„5a) przedstawianie kandydatów na Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i opiniowanie kandydatów na zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu;”;
- 7) w art. 41a:
a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Krajowa Rada Notarialna, na podstawie informacji przekazywanych przez rady izb notarialnych, prowadzi w systemie teleinformatycznym listę notariuszy, zastępców notarialnych, a także notariuszy emerytowanych, jeżeli zostali wyznaczeni do zastępstwa notariusza, która zawiera:
- 1) imię lub imiona i nazwisko notariusza, zastępcy notarialnego, a także notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza;
 - 2) numer PESEL i NIP notariusza, numer PESEL i NIP zastępcy notarialnego, o ile taki posiada, a także numer PESEL i NIP, o ile taki posiada, notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza;
 - 3) właściwą izbę notarialną;
 - 4) datę i numer decyzji o powołaniu notariusza lub o jego odwołaniu;
 - 5) datę umieszczenia w wykazie zastępców notarialnych lub skreślenia z tego wykazu;
 - 6) datę wyznaczenia notariusza emerytowanego do zastępstwa notariusza oraz zakończenia zastępstwa, rodzaj czynności notarialnych, które może wykonywać oraz dane notariusza, o których mowa w pkt 1–3, który jest zastępowany;
 - 7) datę i numer zaświadczenia o upoważnieniu notariusza, a także zastępcy notarialnego, do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty;
 - 8) informację o utracie mocy zaświadczenia, o którym mowa w pkt 7;
 - 9) datę, numer oraz podstawę prawną orzeczenia lub decyzji skutkujących brakiem uprawnień notariusza, zastępcy notarialnego

lub notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza, do wykonywania czynności zawodowych.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Krajowa Rada Notarialna udostępnia publicznie, w tym także za pośrednictwem strony internetowej, dane i informacje, o których mowa w § 1, z wyjątkiem numeru PESEL notariusza, zastępcy notarialnego, a także emerytowanego notariusza, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza oraz podstawy prawnej orzeczenia lub decyzji skutkujących brakiem uprawnień notariusza, zastępcy notarialnego lub notariusza emerytowanego, jeżeli został wyznaczony do zastępstwa notariusza, do wykonywania czynności zawodowych.”,

c) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Krajowa Rada Notarialna zapewnia sądom prowadzącym księgi wieczyste dostęp do listy, o której mowa w § 1, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w celu automatycznej weryfikacji notariuszy, zastępców notarialnych, a także notariuszy emerytowanych, jeżeli zostali wyznaczeni do zastępstwa notariuszy.”,

d) § 3a otrzymuje brzmienie:

„§ 3a. Krajowa Rada Notarialna zapewnia Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej dostęp do listy, o której mowa w § 1, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w celu automatycznej weryfikacji notariuszy, zastępców notarialnych, a także notariuszy emerytowanych, jeżeli zostali wyznaczeni do zastępstwa notariuszy.”;

8) w art. 42 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Nadzór nad działalnością notariuszy i organami samorządu notarialnego sprawuje Minister Sprawiedliwości osobiście, za pośrednictwem prezesów sądów apelacyjnych lub prezesów sądów okręgowych albo przez wyznaczone osoby.”;

9) w art. 49 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności o których mowa w art. 79 pkt 1d, 1e i pkt 5a, Skarb Państwa jest odpowiedzialny solidarnie z notariuszem. Skarb Państwa w przypadku naprawienia szkody ma zwrotne

roszczenie

do notariusza.”;

10) w art. 52 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. W razie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przed upływem terminu, o którym mowa w § 1, przedawnienie dyscyplinarne następuje z upływem 8 lat od chwili popełnienia czynu.”;

11) po art. 55 dodaje się art. 55a w brzmieniu:

„Art. 55a. § 1. Stronami w postępowaniu dyscyplinarnym są podmiot, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, oskarżyciel, obwiniony oraz pokrzywdzony.

§ 2. Oskarżycielem w postępowaniu dyscyplinarnym jest rzecznik dyscyplinarny lub Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu albo jego zastępca, jeżeli złożyli wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego lub przystąpili do tego postępowania. Niezależnie od wyżej wymienionych jako oskarżyciel w postępowaniu dyscyplinarnym może występować Minister Sprawiedliwości lub organ samorządu notarialnego.

§ 3. Obwinionym jest notariusz, zastępca notarialny albo aplikant notarialny, przeciwko któremu złożono wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.

§ 4. W imieniu organu samorządu notarialnego działa osoba upoważniona uchwałą rady izby notarialnej, natomiast w imieniu Ministra Sprawiedliwości – osoba, której Minister Sprawiedliwości udzielił pełnomocnictwa.”;

12) art. 57a otrzymuje brzmienie:

„Art. 57a. Ministrowi Sprawiedliwości i osobom przez niego upoważnionym oraz Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Notariatu i jego zastępcom, a także radzie izby notarialnej, która złożyła wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, przysługuje w każdym stadium postępowania dyscyplinarnego prawo wglądu do akt i żądania informacji o wynikach tego postępowania, jak również prawo żądania akt sprawy.”;

13) art. 58 otrzymuje brzmienie:

„Art. 58. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego mogą złożyć Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu lub jego zastępca po przeprowadzeniu dochodzenia, Minister Sprawiedliwości oraz rada właściwej izby notarialnej

po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion czynu zarzuconego obwinionemu i złożeniu wyjaśnień przez obwinionego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe.”;

14) w art. 59:

a) § 1 nadać brzmienie:

„§ 1. Po otrzymaniu wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przewodniczący sądu wyznacza termin rozprawy i zawiadamia o nim strony, Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, a w razie potrzeby wzywa świadków lub biegłych.”,

b) § 3 nadać brzmienie:

„§ 3. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo rzecznika dyscyplinarnego, Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, pokrzywdzonego, obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.”;

15) art. 60 otrzymuje brzmienie:

„Art. 60. Jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie oprócz objętego wnioskiem o wszczęcie postępowania, sąd może wydać co do tego przewinienia orzeczenie tylko za zgodą stron postępowania dyscyplinarnego.”;

16) art. 67 otrzymuje brzmienie:

„Art. 67. § 1. Koszty postępowania dyscyplinarnego wykładają tymczasowo organy samorządu notarialnego.

§ 2. W razie skazania koszty postępowania ponosi obwiniony. W pozostałych przypadkach koszty postępowania pokrywa rada właściwej izby notarialnej.”;

17) art. 68 otrzymuje brzmienie:

„Art. 68. § 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach zawodowych notariusza, przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne. Sąd wydaje postanowienie z urzędu, na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu lub jego zastępcy, rady właściwej izby notarialnej lub Ministra Sprawiedliwości. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się notariuszowi, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Notariatu i jego zastępcy, Ministrowi Sprawiedliwości oraz radzie właściwej izby notarialnej. Postanowienie sądu

dyscyplinarnego o zawieszeniu w czynnościach zawodowych jest natychmiast wykonalne.

§ 2. Na postanowienie sądu dyscyplinarnego w przedmiocie zawieszenia w czynnościach zawodowych zażalenie przysługuje notariuszowi, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Notariatu i jego zastępcy oraz radzie właściwej izby notarialnej, jeżeli złożyła wniosek o zawieszenie w czynnościach zawodowych, oraz Ministrowi Sprawiedliwości. Przepisy art. 15a § 5 zdanie pierwsze i zdanie drugie, § 6 i § 9 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Zawieszenie w czynnościach zawodowych w postępowaniu dyscyplinarnym ustaje z chwilą prawomocnego zakończenia tego postępowania, chyba że sąd dyscyplinarny uchylił swoje postanowienie wcześniej.

§ 4. W przypadku skazania notariusza na karę dyscyplinarną pozbawienia prawa prowadzenia kancelarii zawieszenie w czynnościach zawodowych ustaje z chwilą uprawomocnienia się decyzji Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odwołania notariusza ze stanowiska.”;

18) art. 69 otrzymuje brzmienie:

„Art. 69. § 1. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów I–III ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.

§ 2. Do postępowania dyscyplinarnego w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.”;

19) w dziale I po rozdziale 6 dodaje się rozdział 6a w brzmieniu:

„Rozdział 6a

Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu

Art. 70a. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu prowadzi dochodzenia dyscyplinarne, składa wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, występuje w roli oskarżyciela przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach, w których złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, oraz może przystąpić w charakterze oskarżyciela na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego, w tym składać środki zaskarżenia.

§ 2. Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu powołuje Minister Sprawiedliwości spośród 3 kandydatów będących notariuszami przedstawionych przez Krajową Radę Notarialną.

§ 3. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu może wykonywać czynności przy pomocy zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu.

§ 4. Minister Sprawiedliwości powołuje zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu w liczbie nie większej niż 3 spośród kandydatów będących notariuszami przedstawionych przez Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej.

§ 5. Kadencja Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców trwa 5 lat, licząc od dnia powołania. W razie zaistnienia przeszkody\ uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków przez Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu lub jego odwołania jego obowiązki do czasu powołania następcy wykonuje najstarszy wiekiem zastępca.

§ 6. Obsługę Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców zapewnia Krajowa Rada Notarialna.

Art. 70b. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu składa Ministrowi Sprawiedliwości, w terminie do dnia 1 marca każdego roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności za rok poprzedni.

§ 2. Minister Sprawiedliwości przyjmuje albo odrzuca sprawozdanie, o którym mowa w § 1, mając na względzie realizację ustawowych zadań Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu.

§ 3. W przypadku odrzucenia sprawozdania, o którym mowa w § 1, Minister Sprawiedliwości może odwołać Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu przed upływem kadencji. W takim przypadku Minister Sprawiedliwości może odwołać również jego zastępców.

Art. 70c. Minister Sprawiedliwości może odwołać zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu na jego wniosek niezależnie od przyczyn wskazanych w przepisach poprzedzających.

Art. 70d. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu wszczyna dochodzenie dyscyplinarne z urzędu albo na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub organu samorządu notarialnego.

§ 2. Wniosek o wszczęcie dochodzenia dyscyplinarnego złożony przez Ministra Sprawiedliwości lub organ samorządu notarialnego jest wiążący.

§ 3. O wszczęciu dochodzenia dyscyplinarnego Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu zawiadamia podmiot, który złożył wniosek o wszczęcie dochodzenia dyscyplinarnego, Ministra Sprawiedliwości, Krajową Radę Notarialną oraz izbę notarialną, której obwiniony jest członkiem. Jeżeli obwinionym jest aplikant notarialny albo zastępca notarialny, o wszczęciu dochodzenia dyscyplinarnego Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu zawiadamia ponadto notariusza, który zatrudnia aplikanta albo zastępcę notarialnego.

§ 4. Jeżeli czyn, którego popełnienie zarzuca się obwinionemu, wyczerpuje znamiona przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu niezwłocznie zawiadamia prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Art. 70e. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu po uznaniu, że dowody zebrane w dochodzeniu dyscyplinarnym są wystarczające do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, składa wniosek do sądu dyscyplinarnego o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.

§ 2. W razie stwierdzenia braku podstaw do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu umarza postanowieniem dochodzenie dyscyplinarne.

§ 3. Odpis postanowienia o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego doręcza się obwinionemu, podmiotowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, Ministrowi Sprawiedliwości, Krajowej Radzie Notarialnej oraz izbie notarialnej, której obwiniony jest członkiem. Jeżeli obwinionym jest aplikant notarialny albo zastępca notarialny, postanowienie o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego rzecznik dyscyplinarny doręcza ponadto notariuszowi, który zatrudnia aplikanta albo zastępcę notarialnego.

§ 4. Na postanowienie o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego podmiotowi, o którym mowa w art. 70d, oraz Krajowej Radzie Notarialnej przysługuje zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu postanowienia.”;

20) w art. 79:

a) po pkt 1c dodaje się pkt 1d i 1e w brzmieniu:

„1d) rozpoznaje, na żądanie strony, wnioski o wpis w księdze wieczystej dotyczące: ustanowienia, ustanowienia i obciążenia odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu, jak również rozpoznaje wnioski o wpis w księdze wieczystej dotyczące przyłączenia i odłączenia nieruchomości lub ich części, związane z ustanowieniem odrębnej własności lokalu, wraz z ujawnieniem w księgach wieczystych ograniczonych praw rzeczowych, ograniczeń w rozporządzaniu oraz innych praw i roszczeń, jak również, podejmuje inne czynności oraz rozpoznaje inne wnioski niezbędne do rozpoznania wniosku o wpis w księdze wieczystej dotyczący ustanowienia odrębnej własności lokalu, a także dokonuje sprostowania wpisów, których dokonał;

1e) zawiadamia o dokonanym wpisie wnioskodawcę oraz osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić, pouczając o terminie i sposobie zaskarżenia oraz skutkach niezaskarżenia wpisu; przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio;”;

b) po pkt 5 dodaje się pkt 5a w brzmieniu:

„5a) podejmuje czynności, o których mowa w rozdziale 7a, związane z wydaniem notarialnych nakazów zapłaty;”;

21) po art. 79 dodaje się art. 79a w brzmieniu:

„Art. 79a. § 1. Notariusz, prowadzący kancelarię notarialną przez co najmniej 2 lata, a także zastępca notarialny po upływie co najmniej 2 lat okresu zatrudnienia w tym charakterze w kancelarii notarialnej, jeżeli nie wydano przeciwko nim prawomocnego orzeczenia o nałożeniu kary dyscyplinarnej, może złożyć do Ministra Sprawiedliwości wnioski o wydanie zaświadczenia o upoważnieniu do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty.

§ 2. Okres zatrudnienia jako zastępcy notarialnego w kancelarii notarialnej wlicza się do okresu prowadzenia kancelarii notarialnej, o którym mowa w § 1.

§ 3. Na wniosek notariusza lub zastępcy notarialnego, spełniających warunki określone w § 1, Minister Sprawiedliwości wydaje zaświadczenie o upoważnieniu do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty. Zaświadczenie zawiera dane konieczne do potwierdzenia uprawnień notariusza lub zastępcy notarialnego do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty.

§ 4. Jeżeli w przepisach mowa jest o notariuszu, posiadającym zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 tej ustawy, należy przez to rozumieć również zastępcę notarialnego, posiadającego zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 tej ustawy.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia o upoważnieniu, o którym mowa w § 3, mając na uwadze potrzebę zamieszczenia wszystkich danych koniecznych do potwierdzenia uprawnień notariusza lub zastępcy notarialnego do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty, a także uwzględniając rodzaj upoważnienia, którego dotyczy wniosek, i niezbędną dokumentację, jaką należy dołączyć do wniosku, potwierdzającą uprawnienie notariusza lub zastępcy notarialnego do otrzymania zaświadczenia.”;

22) art. 95i § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W przypadku wpisów dokonywanych przez sąd opłatę, o której mowa w § 3, uiszcza wnioskodawca wraz z wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie o wydanie orzeczenia podlegającego wpisowi do Rejestru Spadkowego. Do pisma, wraz z którym nie wniesiono opłaty, stosuje się odpowiednio przepis art. 130 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.^[1]). Do opłaty stosuje się przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych dotyczące wydatków, z wyłączeniem art. 83 tej ustawy.”

23) w art. 104 § 3 i 4 nadać brzmienie:

^[1] [1] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2021 r. poz. 1981, 2052, 2262, 2270, 2289, 2328 i 2459 oraz z 2022 r. poz. 1, 366, 480, 807, 830, 974, 1098, 1301, 1371, 1692, 1855, 1967, 2127, 2140, 2180, 2339, 2436 i

„§ 3. Notariusz spisuje również protokoły, w tym protokoły sprostowania wpisu, o których mowa w art. 79 pkt 1d, protokoły dziedziczenia i protokoły związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, w celu stwierdzenia przebiegu pewnych czynności i zdarzeń wywołujących skutki prawne, a w szczególności dotyczące stawiennictwa stron i złożonych przez nie oświadczeń, a także – na żądanie strony stawającej – niestawiennictwa strony drugiej.

§ 4. Protokoły, z wyjątkiem protokołu zawierającego sprostowanie wpisu, o którym mowa w art. 79 pkt 1d, spisuje się w formie aktu notarialnego.”;

24) w dziale II po rozdziale 7 dodaje się rozdział 7a w brzmieniu:

„Rozdział 7a

Notarialne nakazy zapłaty

Art. 105a. § 1. Na pisemny wniosek notariusz, posiadający zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3, wydaje notarialny nakaz zapłaty obejmujący roszczenie majątkowe w kwocie do 75 000 złotych, jeżeli zasadność dochodzonego roszczenia nie budzi wątpliwości i dochodzone roszczenie jest udowodnione dołączonym do wniosku dokumentem, a w szczególności:

- 1) dokumentem urzędowym;
- 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem;
- 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu.

§ 2. Miesięcznie notariusz może wydać nie więcej niż 200 notarialnych nakazów zapłaty.

Art. 105b. § 1. Wniosek o wydanie notarialnego nakazu zapłaty zawiera imię i nazwisko wnioskodawcy lub inne oznaczenia w przypadku wnioskodawcy niebędącego osobą fizyczną, adres do doręczeń wnioskodawcy, numery identyfikacyjne wnioskodawcy, jak również imię i nazwisko osoby zobowiązanej lub inne oznaczenia w przypadku osoby zobowiązanej niebędącej osobą fizyczną oraz, o ile to możliwe, numery identyfikacyjne osoby zobowiązanej. Wniosek składa się na urzędowym formularzu, którego wzór został określony w przepisach wydanych na podstawie art. 105k.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć:

- 1) dokument, o którym mowa w art. 105a § 1, lub inne dokumenty uzasadniające roszczenie;
- 2) pełnomocnictwo, jeśli wniosek składa pełnomocnik;
- 3) odpis wniosku i załączników dla osoby, która ma być zobowiązana do wykonania notarialnego nakazu zapłaty;
- 4) oświadczenie wnioskodawcy, że nie jest w toku lub nie toczyła się inna sprawa o roszczenie objęte wnioskiem o wydanie notarialnego nakazu zapłaty wraz z klauzulą o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”, która zastępuje pouczenie organu uprawnionego do odebrania oświadczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Art. 105c. § 1. W notarialnym nakazie zapłaty nakazuje się osobie zobowiązanej, żeby w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia tego nakazu uiściła określone w nim należności w całości wraz z kosztami wydania tego nakazu albo w tym terminie wniosła sprzeciw do notariusza.

§ 2. Notarialny nakaz zapłaty zawiera także:

- 1) imię lub imiona i nazwisko notariusza oraz wskazanie kancelarii notarialnej;
- 2) imię lub imiona i nazwisko wnioskodawcy oraz osoby zobowiązanej, a jeżeli nakaz został wydany na rzecz osoby niebędącej osobą fizyczną lub przeciwko niej – jej nazwę, siedzibę oraz adres do doręczeń;
- 3) wskazanie daty złożenia wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty;
- 4) podpis notariusza;
- 5) pouczenie o sposobie i terminie wniesienia sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty oraz o skutkach jego niezaskarżenia.

Art. 105d. § 1. Notarialny nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli:

- 1) zasadność roszczenia budzi wątpliwości;
- 2) roszczenie stało się wymagalne wcześniej niż w okresie 3 lat przed dniem złożenia wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty;
- 3) wniosek nie spełnia warunków formalnych, o których mowa w art. 105b, w szczególności nie został złożony na urzędowym formularzu;

4) o to samo roszczenie między tymi samymi uczestnikami jest w toku lub została prawomocnie zakończona sprawa wszczęta przed sądem powszechnym.

§ 2. W razie braku podstaw do wydania notarialnego nakazu zapłaty notariusz sporządza protokół o odmowie jego wydania, którego odpis doręcza wnioskodawcy. Odmowa wydania notarialnego nakazu zapłaty nie podlega zaskarżeniu.

Art. 105e. § 1. Odpis notarialnego nakazu zapłaty doręcza się wnioskodawcy albo jego pełnomocnikowi, jeżeli został ustanowiony, oraz osobie zobowiązanej, przez operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896, 1933 i 2042), komornika sądowego w sposób określony w ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. 2022 poz. 2224), osobiście przez notariusza w kancelarii notarialnej lub przez pracowników kancelarii notarialnej. Osobie prawnej, jak również organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręczeń dokonuje się członkowi organu lub osobie uprawnionej do jej reprezentowania albo do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism. Osobie zobowiązanej do wykonania notarialnego nakazu zapłaty doręcza się odpis nakazu zapłaty wraz z odpisem wniosku o jego wydanie, odpisami załączników do wniosku, formularzem sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty i wnioskiem o restytucję terminu oraz pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia sprzeciwu, a także skutkach jego niewniesienia. Przepisów dotyczących możliwości odbioru pism przez dorosłego domownika albo uznania pisma za doręczone w ostatnim dniu pozostawienia zawiadomienia o możliwości odbioru pisma nie stosuje się.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się do innych doręczeń dokonywanych przez notariusza na podstawie przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 105f. § 1. W razie nieodebrania przez osobę zobowiązaną przesyłki zawierającej notarialny nakaz zapłaty nakaz ten traci moc.

§ 2. Niedoręczenie osobie zobowiązanej nakazu zapłaty notariusz stwierdza protokołem, którego odpis doręcza wnioskodawcy.

§ 3. Jeżeli osoba zobowiązana odmawia przyjęcia przesyłki zawierającej notarialny nakaz zapłaty, doręczenie uważa się za dokonane. W takim przypadku

doręczający umieszcza na przesyłce adnotację o dacie i odmowie jej przyjęcia oraz zwraca ją notariuszowi.

§ 4. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że osoba zobowiązana w chwili złożenia wniosku o wydanie nakazu zapłaty nie miała pełnej zdolności do czynności prawnych, organu powołanego do jej reprezentowania, wszczęte jest wobec niej postępowanie o ubezwłasnowolnienie lub postępowanie, o którym mowa w ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 1520) lub ustawie z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1588 i 2140 oraz z 2022 r. poz. 655), o to samo roszczenie między tymi samymi uczestnikami jest w toku lub została prawomocnie zakończona sprawa wszczęta przed sądem powszechnym, nakaz ten traci moc, co notariusz stwierdza protokołem, którego odpis doręcza wnioskodawcy albo jego pełnomocnikowi, jeżeli został ustanowiony, oraz osobie zobowiązanej albo jej pełnomocnikowi, jeżeli został ustanowiony.

Art. 105g. § 1. Sprzeciw od notarialnego nakazu zapłaty wnosi się w formie pisemnej w terminie dwutygodniowym od dnia jego doręczenia do notariusza, który wydał notarialny nakaz zapłaty. Sprzeciw można również wnieść na urzędowym formularzu, którego wzór został określony w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 105k. W razie braku możliwości wniesienia sprzeciwu do notariusza, który wydał notarialny nakaz zapłaty, sprzeciw wnosi się do rady izby notarialnej właściwej ze względu na siedzibę kancelarii notariusza, który wydał notarialny nakaz zapłaty. Rada izby notarialnej wyznacza notariusza właściwego do podjęcia dalszych czynności.

§ 2. Do skutecznego wniesienia sprzeciwu niezbędne jest jego podpisanie oraz wyrażenie woli utraty mocy przez notarialny nakaz zapłaty.

§ 3. W razie wniesienia sprzeciwu niespełniającego wymogów, o których mowa w § 2, notariusz wzywa do ich uzupełnienia w terminie tygodniowym pod rygorem odmowy stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty.

§ 4. Sprzeciw można wnieść przez pełnomocnika, którym może być osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Pełnomocnik jest obowiązany dołączyć do sprzeciwu dokument pełnomocnictwa.

§ 5. Skuteczne wniesienie sprzeciwu powoduje utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty, co notariusz stwierdza protokołem, którego odpis doręcza wnioskodawcy oraz osobie zobowiązanej.

§ 6. W razie nieskutecznego wniesienia sprzeciwu notariusz sporządza protokół, w którym odmawia stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty. Odpis protokołu notariusz doręcza wnioskodawcy oraz osobie zobowiązanej.

§ 7. Do odmowy stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty stosuje się odpowiednio przepis art. 83. Rozpoznając zażalenie, sąd, na wniosek uczestnika, bada zasadność odmowy restytucji terminu do wniesienia sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty.

§ 8. Po doręczeniu protokołu stwierdzającego utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty lub po prawomocnym rozpoznaniu zażalenia na odmowę stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty notariusz na notarialnym nakazie zapłaty niezwłocznie zamieszcza wzmiankę o niewniesieniu sprzeciwu albo o utracie mocy notarialnego nakazu zapłaty.

§ 9. Jeżeli osoba zobowiązana nie złożyła w terminie sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty bez swojej winy, notariusz na jej wniosek zdecyduje o restytucji terminu.

§ 10. Wniosek składa się wraz ze sprzeciwem od notarialnego nakazu zapłaty w terminie tygodniowym od dnia ustania przeszkody do złożenia sprzeciwu. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio.

§ 11. Notariusz rozpoznaje wniosek w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. Na odmowę restytucji terminu nie przysługuje zażalenie. Na wniosek uczestnika złożony w terminie 7 dni od dnia otrzymania odpisu protokołu o odmowie uwzględnienia wniosku notariusz może, po uwzględnieniu całokształtu okoliczności podnoszonych przez uczestnika, uwzględnić wniosek o restytucję terminu. Przepis art. 83 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 12. Oddanie sprzeciwu, wniosku o restytucję terminu lub innego pisma, kierowanego do notariusza w związku z postępowaniem w przedmiocie wydania notarialnego nakazu zapłaty, w formie przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe lub w placówce podmiotu zajmującego się

doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej, jest równoznaczne z wniesieniem go do notariusza.

§ 13. Po upływie roku od uchybionego terminu, jego restytucja jest dopuszczalna tylko w wyjątkowych przypadkach.

Art. 105h. § 1. Na wniosek osoby wnoszącej o wydanie notarialnego nakazu zapłaty lub osoby zobowiązanej notariusz wydaje wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu albo o utracie mocy notarialnego nakazu zapłaty.

§ 2. Wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz z odpowiednią wzmianką notariusz wydaje na żądanie sądu lub prokuratora.

§ 3. W pozostałym zakresie do wydawania wypisów, odpisów i wyciągów oraz przechowywania notarialnych nakazów zapłaty stosuje się przepisy rozdziału 9.

Art. 105i. Klauzulę wykonalności notarialnemu nakazowi zapłaty nadaje sąd rejonowy ogólnej właściwości osoby zobowiązanej.

Art. 105j. § 1. Jeżeli warunki techniczne i organizacyjne kancelarii notariusza to umożliwiają, notarialny nakaz zapłaty może być wydany przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej wydanej w terminie 30 dni, w drodze rozporządzenia, minimalną funkcjonalność oraz warunki organizacyjno-techniczne funkcjonowania systemu teleinformatycznego, o którym mowa w § 1, mając na względzie zapewnienie bezpieczeństwa informatycznego i ochrony danych, jak również sprawność postępowania, ochronę praw uczestników postępowania o wydanie notarialnego nakazu zapłaty oraz możliwość składania jednorazowo wielu pism.

Art. 105k. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty, wzór tego nakazu, wzór formularza sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o restytucję terminu oraz wzór niezbędnych pouczeń co do sposobu ich wypełnienia oraz wnoszenia, a także wzór treści wzmianki o niewniesieniu sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty albo utracie mocy notarialnego nakazu zapłaty, a także sposób i miejsce bezpłatnego udostępnienia

formularzy, mając na uwadze sprawne prowadzenie postępowania o wydanie notarialnego nakazu zapłaty, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa i zapewnienia możliwości obrony praw uczestników tego postępowania.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360) w art. 121 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) co do roszczeń objętych wnioskiem o wydanie notarialnego nakazu zapłaty – do czasu zamieszczenia wzmianki, o której mowa w art. 105g § 8 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...).”.

Art. 3. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 509¹ dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym, o których mowa w art. 79 pkt 1d i 1e ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...), może wykonywać notariusz, a także zastępca notarialny, posiadający zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 tej ustawy.”;

2) po art. 558 dodaje się art. 558¹ w brzmieniu:

„Art. 558¹. O wszczęciu i prawomocnym zakończeniu postępowania o ubezwłasnowolnienie notariusza, zastępcy notarialnego lub aplikanta notarialnego oraz o ustanowieniu doradcy tymczasowego sąd niezwłocznie zawiadamia Ministra Sprawiedliwości. Do zawiadomienia o zakończeniu postępowania załącza się odpis prawomocnego orzeczenia.”;

3) w art. 626⁸:

a) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Wpis w księdze wieczystej podpisany przez sędziego, referendarza sądowego lub notariusza uważa się za dokonany z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych.”,

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2021 r. poz. 1981, 2052, 2262, 2270, 2289, 2328, i 2459 oraz z 2022 r. poz. 1, 366, 480, 807, 830, 974, 1098, 1301, 1371, 1692, 1855 i 1967.

b) dodaje się § 12-16 w brzmieniu;

„§ 12. Wpisu, w zakresie określonym w art. 79d ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, a także sprostowania tego wpisu, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dokonuje również notariusz sporządzający akt notarialny dotyczący tego prawa.

§ 13. Na wpis dokonany przez notariusza służy skarga do sądu, który prowadzi księgę wieczystą, w której notariusz dokonał wpisu. Sąd rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji, stosując odpowiednio przepisy art. 518¹ § 3 oraz art. 398²⁴. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zawiadomienia o wpisie, a w przypadku braku zawiadomienia – od dnia dowiedzenia się o dokonaniu wpisu.

§ 14. W przypadku braku podstaw do dokonania wpisu lub istnienia przeszkody do jego dokonania lub zaistnienia okoliczności uzasadniających zwrot wniosku przez sąd, notariusz niezwłocznie przekazuje wniosek o wpis do sądu. Przepis art. 81a ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie stosuje się odpowiednio.

§ 15. W przypadku przekazania przez notariusza do sądu wniosku o wpis, o którym mowa w art. 79 pkt 1d ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, stosuje się przepis art. 81a tej ustawy. Przepisu art. 83 tej ustawy nie stosuje się.

§ 16. Dokumenty związane z czynnościami z zakresu szczególnej ochrony prawnej wskazanymi w art. 79 pkt 1d ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, notariusz przekazuje do wydziału ksiąg wieczystych sądu rejonowego prowadzącego księgę wieczystą, w której dokonał wpisu, w terminie 3 dni od dnia uzyskania wszystkich dowodów doręczenia zawiadomień o wpisie.”.

4) po art. 626¹³ dodaje się art. 626¹⁴ w brzmieniu:

„Art. 626¹⁴. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do czynności notariusza, o których mowa w art. 79 pkt 1d i 1e ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.”;

5) w art. 777 w § 1 po pkt 2¹ dodaje się pkt 2² w brzmieniu:

„2²) notarialny nakaz zapłaty ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu;”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2022 r. poz. 1728 i 1846) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 8 otrzymuje brzmienie:

„Art. 8. Rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych wyłącza wzmianka o wniosku, w tym wniosku o wpis złożony notariuszowi, o skardze na orzeczenie referendarza sądowego, o skardze na wpis dokonany przez notariusza, o apelacji lub skardze kasacyjnej oraz ostrzeżenie dotyczące niezgodności stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.”;

2) art. 23 otrzymuje brzmienie:

„Art. 23. Prowadzenie ksiąg wieczystych należy do właściwości sądów rejonowych. Czynności w zakresie prowadzenia ksiąg wieczystych mogą wykonywać referendarze sądowi oraz w przypadkach określonych w ustawie notariusze, posiadający zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 tej ustawy.”;

3) po art. 23a dodaje się art. 23b w brzmieniu:

„Art. 23b. Wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej, o którym mowa art. 79 pkt 1d ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...), rozpoznaje notariusz, o którym mowa w art. 626⁸ § 12 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.), prowadzący kancelarię notarialną, położoną w obszarze właściwości sądu rejonowego, ustalonej na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 58 pkt 1.”;

4) w art. 58 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) czynności, które przy prowadzeniu i przechowywaniu ksiąg wieczystych mogą spełniać samodzielnie pracownicy sądowi, notariusze, posiadający zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie i pracownicy kancelarii notarialnych”;

5) po art. 58² dodaje się art. 58³ w brzmieniu:

„Art. 58³. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne dokonywania wpisów do ksiąg wieczystych przez notariuszy, mając na uwadze konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wpisów w księgach wieczystych.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990) w art. 23 w ust. 2 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) zawiadomienia o dokonanych wpisach w działach I i II księgi wieczystej.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 i 1855) w art. 21 w § 1 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) notariuszom, zastępcom notarialnym, aplikantom notarialnym– należy bezzwłocznie zawiadomić Ministra Sprawiedliwości oraz radę właściwej izby notarialnej.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191) w art. 46 w ust. 1 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) notariuszom, dysponującym zaświadczeniem, o którym mowa w art. 79a § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...) – wyłącznie w zakresie niezbędnym do dokonywania czynności, o których mowa w art. 79 pkt 1d i 5a tej ustawy.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896, 1933 i 2042) w art. 37 po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Przepisów ust. 2 pkt 1 lit. a, pkt 2 i 3, ust. 4–4b oraz art. 38 nie stosuje się do doręczeń, o których mowa w rozdziale 7a ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...).”.

Art. 9. W ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1168 i 1301) w art. 3 w ust. 4 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) na zlecenie notariusza, posiadającego zaświadczenie, o którym mowa w art. 79a § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 i ...) osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi notarialny nakaz zapłaty oraz inne pisma sporządzone przez notariusza na podstawie rozdziału 7a tej ustawy, za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje.”.

Art. 10. Do postępowań dyscyplinarnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 11. Przepis art. 15a § 1 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się, jeżeli zarzut popełnienia umyślnego przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, którego górna granica ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności wynosi powyżej 10 lat lub umyślnego przestępstwa skarbowego zagrożonego karą pozbawienia wolności przedstawiono notariuszowi po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.”.

Art. 12. Ustawa wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 105j ustawy zmienianej w art. 1, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

UZASADNIENIE

do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz innych ustaw

Zmieniający się obrót prawny, także w wymiarze transgranicznym, oraz oczekiwania społeczne, związane w szczególności z sytuacją na rynku nieruchomości, powodują konieczność zrewidowania dotychczasowych regulacji dotyczących ustroju notariatu i uprawnień notariuszy. Niniejszy projekt stanowi również odpowiedź na trendy pojawiające się w ustawodawstwie innych państw europejskich, a także kontynuację zamierzeń ustawodawczych w zakresie ograniczania kognicji sądów, pozostawiając w ich właściwości wyłącznie sprawy o dużym faktycznym i prawnym stopniu skomplikowania.

1. Pozycja ustrojowa notariusza już w aktualnym stanie prawnym jest złożona i wykracza poza charakterystykę typowego zawodu zaufania publicznego. Zakres kompetencji notariusza i ich charakter powodują, że nie może być traktowany jako typowy przedstawiciel tego rodzaju zawodu.

Stosownie do przepisu art. 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799), zwanej dalej „ustawą – Prawo o notariacie”, notariusz w zakresie swoich uprawnień działa jako osoba zaufania publicznego, korzystając z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym. Natomiast na gruncie kodeksu karnego został zaliczony wprost do funkcjonariuszy publicznych, obok sędziego i komornika sądowego (art. 115 § 13 pkt 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726 i 1855)).

Zadaniem notariusza jest przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa obrotu prawnego. Realizowane jest ono przez dokonywanie czynności, które ustawodawca uznał za doniosłe pod względem prawnym i społecznym. Dokonywanie tych czynności z udziałem notariusza ma zapewniać wszystkim ich uczestnikom bezpieczeństwo prawne, a także eliminować lub ograniczać ryzyko przyszłego sporu przed sądem. Jeżeli natomiast do takiego sporu dojdzie, okoliczność, że czynność była dokonywana z udziałem notariusza, ma w założeniu pozytywnie wpływać na usprawnienie postępowania sądowego przez dostarczanie jednoznacznych dowodów.

Niewątpliwie pozycja notariusza różni się od pozycji innych zawodów zajmujących się świadczeniem usług prawnych: adwokatów, radców prawnych czy doradców podatkowych.

Ponadto, co należy podkreślić, notariusz pełni funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości. Polegają one na świadczeniu czynności z zakresu ochrony prawnej, w tym sporządzaniu aktów poświadczenia dziedziczenia. Wreszcie notariusz wykonuje szereg czynności o charakterze urzędowym, m.in. na podstawie odrębnych przepisów pobiera podatki i opłaty skarbowe. Dodatkowo przedstawiony projekt przewiduje powierzenie notariuszom dodatkowych zadań dotychczas leżących w kompetencji sądów powszechnych, a mianowicie wykonywanie zadań z zakresu szczególnej ochrony prawnej, tj. w określonych przypadkach dokonywania wpisów w księdze wieczystej oraz wydawania notarialnych nakazów zapłaty.

Z tego względu proponuje się nowelizację przepisu art. 1 ustawy – Prawo o notariacie przez wyszczególnienie, że notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub którym pragną nadać formę notarialną oraz do dokonywania czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej, o których mowa w art. 79 pkt 1d i pkt 5a (czynności notarialne), która ma na celu podkreślenie hybrydowego charakteru czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej, które stanowią jednocześnie czynności notarialne.

Z uwagi na przyznanie również zastępcom notarialnym uprawnień do dokonywania wpisów w księgach wieczystych oraz sporządzania notarialnych nakazów zapłaty – a więc czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej z art. 79 pkt 1d i pkt 5a – wg brzmienia zmienianej ustawy, konieczne było również odpowiednie odniesienie przepisów dotyczących notariuszy do zastępców notarialnych (art. 1 pkt b).

Zadania z zakresu szczególnej ochrony prawnej przyznane notariuszom obejmują czynności, w których nie występuje spór między uczestnikami. Sporządzenie przez notariusza nakazu zapłaty czy dokonanie wpisu do księgi wieczystej nie powinno być utożsamiane z kompetencją sądu do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, lecz ma charakter udzielenia ochrony prawnej i uwzględnia istniejące już rozwiązania w zakresie wydawania aktu poświadczenia dziedziczenia, które zastępuje orzeczenie sądu wydawane w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

W związku z powyższym podniesiono także do 28 lat minimalny wiek, w którym będzie można się ubiegać o powołanie na stanowisko notariusza. W aktualnym stanie prawnym kryterium wieku dostępu do zawodów prawniczych funkcjonuje w odniesieniu do prokuratorów [ukończone 26 lat – art. 75 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1247 i 1259), sędziów (ukończone 29 lat – art. 61 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z późn. zm.) oraz komorników (ukończone 28 lat – art. 11 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 22 marca 2018 r.

o komornikach sądowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1168 i 1301)]. Wymóg wieku nie obowiązuje w odniesieniu do ubiegania się o wpis na listę adwokatów, radców prawnych lub doradców podatkowych. Należy przy tym zauważyć, że wymóg wieku został obniżony w stosunku do wymogu ukończenia 30 lat stawianego przedwojennym kandydatom na notariuszy (art. 7 pkt 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Prawo o notariacie, (Dz. U. poz. 609 z późn. zm.).

Z kolei w art. 2 § 1 przesądzono, że notariusz jest funkcjonariuszem publicznym nie tylko na gruncie prawa karnego. Jak wskazano w doktrynie, „definicji zawartej w ustawie karnej nie należy przyznawać waloru ogólnosystemowego i w konsekwencji nie należy ujmować statusu notariusza jako funkcjonariusza publicznego wyłącznie w kontekście jego ochrony prawnokarnej i odpowiedzialności karnej” (T. Ereciński, *Kilka uwag o pozycji ustrojowej notariusza, jego odpowiedzialności cywilnej oraz sędownictwie dyscyplinarnym*, „Rejent” 2006, z. 5 (181), s. 44 i n., za: A. J. Szereda (red.), *Prawo o notariacie. Komentarz*, Warszawa 2022, Legalis).

Rozwiązanie to stanowi uregulowanie podnoszonej od wielu lat w doktrynie i orzecznictwie kwestii statusu notariusza jako szczególnego rodzaju przedstawiciela zawodów prawniczych, stojącego na straży bezpieczeństwa obrotu i zobowiązanego do bezstronności podczas dokonywania czynności notarialnych: „Notariusz nie jest świadczącym określone usługi prawne wolnym zawodem prawniczym, a raczej szczególnego rodzaju funkcjonariuszem publicznym powiązany organizacyjnie z wymiarem sprawiedliwości. Innymi słowy, notariuszom przyznano status przedstawicieli władzy publicznej, na których ciąży obowiązki wykonywania określonych czynności urzędowych” (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 grudnia 2008 r., sygn. akt.Ts 255/07).

Rozwiązanie z art. 2 § 1 projektowanej ustawy – Prawo o notariacie to rozwiązanie, które nawiązuje wprost do rozwiązań istniejących przynajmniej od 1945 r. w prawie francuskim.

Ten status notariuszy w prawie francuskim wprowadziło pozostające w mocy rozporządzenie (z mocą ustawy) francuskiego rządu z dnia 2 listopada 1945 r. (*Ordonnance n° 45-2590 du 2 novembre 1945 relative au statut du notariat*). Zgodnie z art. 1 tego rozporządzenia notariusze są funkcjonariuszami państwowymi (*officier publique*).

Status notariusza jako funkcjonariusza publicznego w francuskim porządku prawnym oznacza, że notariusz, działając w imieniu państwa, jest powoływany przez organ władzy państwowej (Ministra Sprawiedliwości), korzysta z prerogatyw władzy publicznej, którą otrzymuje

od państwa, w zakresie potwierdzania autentyczności dokumentów i wydawania dokumentów urzędowych.

Rolą notariusza jako funkcjonariusza publicznego we francuskim porządku prawnym jest zabezpieczenie stosunków prawnych w najważniejszych czynnościach życia osobistego (np. w zakresie prawa spadkowego oraz rzeczowego) i gospodarczego (w zakresie prawa spółek – np. sporządzenie umowy spółki) obywateli oraz zagwarantowanie wartości przeprowadzonych transakcji. Prawo francuskie przewiduje również obligatoryjne odwołanie do czynności notariusza w niektórych obszarach prawa rodzinnego, takich jak np. sporządzenie umowy majątkowej małżeńskiej lub ogłoszenie rozvodu za obopólną zgodą małżonków.

Status notariusza jako funkcjonariusza publicznego jest potwierdzony obowiązkiem stosowania się przez notariuszy francuskich do wymogów deontologicznych określonych przez organy samorządu zawodowego. Francuska ustawa z dnia 22 grudnia 2021 r. o zaufaniu do wymiaru sprawiedliwości (*Loi n° 2021-1729 du 22 décembre 2021 pour la confiance dans l'institution judiciaire*) upoważniła francuską Naczelną Radę Notarialną do przygotowania kodeksu etycznego obowiązującego wszystkich notariuszy we Francji. Kodeks ten jest przyjmowany w formie dekretu przez francuską Radę Stanu.

Status notariuszy jako urzędników państwowych jest podkreślony przez wykonywanie przez notariuszy swoich czynności w ramach kancelarii notarialnych, których siedziby są wyznaczane i modyfikowane przez francuskiego Ministra Sprawiedliwości, w celu zapewnienia właściwego objęcia dostępnymi do usług notarialnych całości terytorium państwa.

Opisywaną w komentarzach doktryny francuskiej cechą funkcji notariusza wskazującą na jego charakter funkcjonariusza publicznego jest system surowych sankcji dyscyplinarnych i karnych za naruszanie obowiązków i nadużywanie uprawnień przez notariuszy.

Mając na względzie przedstawione informacje, należy skonstatować, że projektowana regulacja nawiązuje do dobrych, sprawdzonych wzorów, zarówno polskich – przedwojennych, jak i europejskich.

2. Projektowane rozwiązania umożliwiające notariuszom, a także zastępcom notarialnym, dokonywanie w określonych przypadkach wpisów w księgach wieczystych odpowiadają na zapotrzebowanie społeczne, tak aby umowy przenoszące prawo własności i ustanawiające ograniczone prawa rzeczowe były wykonywane niezwłocznie.

Analiza sytuacji kredytobiorców oczekujących na wpis do księgi wieczystej, ponoszących koszty zwiększonej marży („pomostowej”), pokazuje, że konieczne jest podejmowanie działań mających na celu usprawnienie i przyspieszenie procesu dokonywania wpisów i tym samym poprawa efektywności działania systemu związanego z obrotem nieruchomościami, przy jednoczesnym ułatwieniu obywatelom uzyskiwania wpisów ustanawianej na ich rzecz własności i równoczesnej redukcji kosztów kredytów hipotecznych.

Z tego względu projektowana ustawa przyznaje notariuszom uprawnienie do dokonywania w księgach wieczystych wpisów własności nieruchomości związanych z ustanowieniem odrębnej własności lokali oraz ustanowieniem i obciążeniem odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu. Chodzi przede wszystkim o zakładanie nowych ksiąg wieczystych przez wyodrębnienie nieruchomości lokalowej z zabudowanej nieruchomości gruntowej, a także o wpis hipoteki obciążającej nieruchomość. Jeżeli chodzi o wpisy dotyczące ograniczonych praw rzeczowych, to będą one przez notariusza dokonywane jedynie w zakresie niezbędnym dla ustanowienia odrębnej własności lokalu.

Powierzenie dokonywania wpisów do ksiąg wieczystych notariuszom ma stanowić alternatywne rozwiązanie, uzależnione od woli stron. Nadal zostanie utrzymane rozwiązanie dotyczące dokonywania wpisów do ksiąg wieczystych przez sądy. W konsekwencji to obywatelom i innym uczestnikom obrotu prawnego będzie przysługiwać prawo do dokonania wyboru sposobu dokonania wpisu tych praw do księgi wieczystej. Wpisów będą dokonywać jedynie notariusze, którzy wyrażą takie zainteresowanie, dlatego rozwiązanie to nie wpłynie niekorzystnie na dostępność obywateli i przedsiębiorców do innych usług świadczonych przez notariuszy, a także na konkurencyjność usług świadczonych przez różne grupy notariuszy.

Uprawnienie do dokonywania wpisów do ksiąg wieczystych (i wydawania notarialnych nakazów zapłaty) będzie przysługiwało jedynie notariuszom i zastępcom notarialnym spełniającym określone ustawą wymagania, tj. legitymującym się 2-letnim okresem nienaganego prowadzenia kancelarii, a w przypadku zastępców notarialnych, po upływie co najmniej 2 lat okresu zatrudnienia w tym charakterze w kancelarii notarialnej, jeżeli nie wydano przeciwko nim prawomocnego orzeczenia o nałożeniu kary dyscyplinarnej. Wymóg ten jest podyktowany koniecznością zapewnienia odpowiedniego poziomu merytorycznego notariuszy i zastępców notarialnych dokonujących wpisów. Analogiczne unormowania, odnoszące się do

uzyskania odpowiedniego doświadczenia zawodowego, funkcjonują w ustawie z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (art. 3 ust. 1 pkt 6).

W związku z faktem, że z dotychczasowej praktyki sądowej wynika, że sprawy o wpis we wskazanych powyżej przypadkach nie nasuwają większych problemów prawnych, należy zakładać, że podobnie będzie w odniesieniu do wpisów dokonywanych przez notariuszy.

W związku z ograniczeniem projektowanych zmian tylko do wybranej kategorii czynności cywilnoprawnych ryzyko niejednolitej praktyki będzie znacznie ograniczone. Natomiast względy organizacyjne wymagają przypisania notariusza dokonującego wpisu do księgi wieczystej do sądu, który prowadzi te księgi wieczyste. W odniesieniu do procedury rozpoznawania wniosków o wpis w księdze wieczystej znajdują odpowiednio zastosowanie przepisy o postępowaniu wieczystoksięgowym ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”. Na wpis dokonany przez notariusza będzie przysługiwała skarga do sądu rejonowego, w którym jest prowadzona księga wieczysta. Po wniesieniu skargi sąd będzie rozpoznawał sprawę jako sąd pierwszej instancji, lecz dla zachowania zasady pewności obrotu postanowiono, że – analogicznie jak ma to miejsce w przypadku skargi na wpis referendarza sądowego – do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez sąd wpis będzie pozostawał w mocy. Wymogi formalne skargi, a także sposób jej rozpoznania, przez odwołanie do przepisu art. 398²⁴ k.p.c., zostały uregulowane analogicznie do wymogów formalnych zażalenia. Przepisy dotyczące środków odwoławczych w kodeksie postępowania cywilnego są tak obszerne, że bezcelowym byłoby zastosowanie odwołania do poszczególnych jednostek redakcyjnych, stąd zastosowano odstępstwo od zasady wyrażonej w § 157 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283).

Projekt ustawy zakłada, że notariusze będą uprawnieni do dokonania wpisu w księdze wieczystej jedynie w określonej kategorii spraw. Takie założenie jest uzasadnione złożonością planowanego przedsięwzięcia i koniecznością ograniczenia go w pierwszym etapie do określonego kręgu podmiotów. Po zebraniu doświadczeń związanych z wdrażaniem i następnie funkcjonowaniem tego systemu w tym ograniczonym zakresie będzie możliwe rozważenie rozszerzenia kompetencji notariuszy do dokonywania wpisów do księgi wieczystej w pozostałych przypadkach.

Warunkiem wdrożenia proponowanych zmian jest powierzenie notariuszom uprawnień umożliwiających im obsługę systemu teleinformatycznego. Proponuje się wprowadzenie rozwiązań polegających na wydawaniu przez Ministra Sprawiedliwości decyzji w przedmiocie

udzielenia poszczególnym notariuszom i zastępcom notarialnym. spełniającym określone wymagania, dostępu do systemu teleinformatycznego, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa informatycznego.

3. Kolejną istotną zmianą wprowadzaną projektowaną ustawą jest powierzenie notariuszom, i zastępcom notarialnym kompetencji do wydawania notarialnych nakazów zapłaty.

Regulacja dotycząca notarialnego nakazu zapłaty jest regulacją *sui generis*, a sam nakaz nie będzie miał w obrocie skutków prawomocnego wyroku. Jego skutki można natomiast porównać przez analogię do skutków ugody pozasądowej zawartej w formie aktu notarialnego przez strony, w której dłużnik poddaje się egzekucji, co stanowi następnie podstawę do nadania przez sąd klauzuli wykonalności. Projektowane przepisy będą stanowić odrębną podstawę wydania nakazu zapłaty, niezależną od postępowań uregulowanych w k.p.c. Podobne rozwiązania funkcjonują już w innych krajach europejskich (np. Hiszpania, Chorwacja, Rumunia) i są wyjściem naprzeciw wymogom dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości obrotu prawnego. Regulacja pozycji notariusza jako „sędziego spraw niespornych”, dokonującego czynności na pograniczu ochrony prawnej i wymiaru sprawiedliwości, jest jednym z instrumentów realizacji założonego przez projektodawcę celu, jakim jest odciążenie sądów od rozpoznawania spraw prostych oraz bezspornych i dzięki temu przyspieszenie postępowań sądowych w innych sprawach. Z drugiej strony ma zapewnić obywatelom szybsze dochodzenie roszczeń. Jest to wyrazem kompleksowego podejścia do idei ograniczenia kognicji sądów powszechnych.

Notarialny nakaz zapłaty będzie mógł być wydany przez notariusza, jeżeli zasadność dochodzonego roszczenia nie budzi wątpliwości i gdy dochodzone roszczenie jest udowodnione dołączonym do wniosku dokumentem, w szczególności dokumentem urzędowym, zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem lub wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu. Projektowane wyliczenie jest przykładowe i ma na celu wskazanie, jakie dokumenty powinny co do zasady stanowić wystarczającą podstawę do wydania notarialnego nakazu zapłaty.

Wysokość roszczeń, które będą mogły być potwierdzone notarialnym nakazem zapłaty, została ograniczona do 75 000 zł, czyli wysokości odpowiadającej aktualnej wartości rzeczowej sądu rejonowego, zgodnie z art. 17 pkt 1 k.p.c. Intencją projektodawcy nie jest jednak powiązanie wskazanego limitu z właściwością rzeczową sądów rejonowych, lecz umożliwienie notariuszom wydawania nakazów zapłaty w odniesieniu do spraw, co do zasady, nieskomplikowanych pod względem faktycznym i prawnym. W sytuacji, gdy wskazana

we wniosku należność przekroczy kwotę 75 000 zł, notariusz odmówi wydania notarialnego nakazu zapłaty.

Wniosek o wydanie notarialnego nakazu zapłaty (zawierający imię i nazwisko wnioskodawcy lub inne oznaczenia w przypadku wnioskodawcy niebędącego osobą fizyczną, adres do doręczeń wnioskodawcy, numery identyfikacyjne wnioskodawcy, jak również imię i nazwisko osoby zobowiązanej lub inne oznaczenia w przypadku osoby zobowiązanej niebędącej osobą fizyczną oraz, o ile to możliwe, numery identyfikacyjne osoby zobowiązanej) będzie składany na urzędowym formularzu, którego wzór zostanie określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości wydanym na podstawie art. 105k.

Ponadto wniosek będzie zawierał oświadczenie wnioskodawcy składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywego oświadczenia, że nie jest w toku lub nie toczyła się inna sprawa o roszczenie objęte wnioskiem, co ma stanowić zabezpieczenie przed ponownym dochodzeniem tego samego roszczenia.

Notarialny nakaz zapłaty nie będzie mógł być wydany, jeżeli zasadność roszczenia budzi wątpliwości, roszczenie stało się wymagalne wcześniej niż w okresie trzech lat przed złożeniem wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty oraz gdy wniosek nie spełnia warunków formalnych, o których mowa w art. 105b, w szczególności nie został złożony na urzędowym formularzu oraz w sytuacji, gdy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami jest w toku lub została prawomocnie zakończona sprawa wszczęta przed sądem powszechnym.

Pośrednio negatywne przesłanki wydania nakazu zapłaty zostały wskazane także w art. 105f § 3 (brak pełnej zdolności do czynności prawnych, brak organu powołanego do reprezentowania osoby zobowiązanej, wszczęte wobec niej postępowanie o ubezwłasnowolnienie lub postępowania, o których mowa w ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1520) lub ustawie z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1588 i 2140 oraz z 2022 r. poz. 655), który określa sytuacje, w których nakaz zapłaty traci moc.

Nakazem zapłaty można uwzględnić roszczenie jedynie w całości, co wynika z brzmienia projektowanego art. 105c § 1. W razie braku podstaw wydania notarialnego nakazu zapłaty notariusz sporządzi protokół o odmowie jego wydania, którego odpis doręczy wnioskodawcy. Odmowa sporządzenia notarialnego nakazu zapłaty nie będzie zaskarżalna. Natomiast wnioskodawca będzie mógł skierować sprawę do rozpoznania przez sąd.

Jeżeli w sprawie zostaną spełnione ustawowe wymagania i notarialny nakaz zapłaty zostanie wydany, notariusz wraz z nakazem zapłaty doręczy osobie zobowiązanej formularz sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty oraz pouczenie o sposobie i terminie zaskarżenia sprzeciwu, a także skutkach jego niezaskarżenia. Przepisy dotyczące możliwości odbioru pism przez dorosłego domownika albo uznania pisma za doręczone w ostatnim dniu pozostawienia zawiadomienia o możliwości odbioru pisma nie będą miały zastosowania. W razie nieodebrania przez osobę zobowiązaną przesyłki zawierającej notarialny nakaz zapłaty nakaz ten utraci moc. Jeżeli osoba zobowiązana odmówi przyjęcia przesyłki zawierającej notarialny nakaz zapłaty, doręczenie uważane będzie za dokonane. W takim przypadku doręczający umieści na przesyłce adnotację o dacie i odmowie jej przyjęcia oraz zwróci ją notariuszowi. Skuteczne wniesienie sprzeciwu spowoduje utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty, podobnie jak niedoręczenie notarialnego nakazu zapłaty bezpośrednio osobie zobowiązanej czy też zaistnienie w chwili złożenia wniosku wyżej wskazanych przesłanek określonych w art. 105f § 4.

Jest to wyrazem innej wiodącej zasady projektowanej w tym zakresie regulacji, jaką jest zasada dobrowolności. To od woli obu stron będzie zależało, czy notarialny nakaz zapłaty stanie się tytułem egzekucyjnym, a po nadaniu przez sąd klauzuli wykonalności – tytułem wykonawczym umożliwiającym wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

Zamierzeniem ustawodawcy jest maksymalne odformalizowanie przesłanek możliwości wniesienia sprzeciwu. Do skutecznego wniesienia sprzeciwu będzie niezbędne zatem tylko jego podpisanie oraz wyrażenie woli utraty przez notarialny nakaz zapłaty mocy. Wniesienie sprzeciwu nie będzie podlegało opłacie. Zostanie odformalizowane złożenie wniosku o restytucję terminu do wniesienia sprzeciwu, który składany będzie w dowolnej formie, między innymi na jednym formularzu wraz ze sprzeciwem. Sprzeciw będzie można wnieść przez pełnomocnika, którym może być każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (nie tylko osoba będąca członkiem rodziny czy wykonująca zawód adwokata lub radcy prawnego). Za równoznaczne z wniesieniem sprzeciwu, wniosku o restytucję terminu lub innego pisma, kierowanego do notariusza w związku z postępowaniem w przedmiocie wydania notarialnego nakazu zapłaty, uznaje się ich oddanie w formie przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896, z późn. zm.) lub w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej.

W razie wniesienia sprzeciwu niespełniającego tych wymogów notariusz wezwie do ich uzupełnienia w terminie tygodniowym pod rygorem odmowy stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty.

W razie nieskutecznego wniesienia sprzeciwu notariusz sporządzi protokół, w którym odmawia stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty. Odpis protokołu notariusz doręcza wnioskodawcy oraz osobie zobowiązanej.

W projekcie przewidziano także możliwość restytucji terminu do wniesienia sprzeciwu. Zgodnie z art. 105g § 9–11, jeżeli osoba zobowiązana nie złożyła w terminie sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty bez swojej winy, notariusz na jej wniosek zdecyduje o restytucji terminu. Wniosek w tym przedmiocie wraz ze sprzeciwem składa się w formie pisemnej w terminie tygodniowym od dnia ustania przeszkody do złożenia sprzeciwu. Na notariusza został nałożony obowiązek rozpoznania wniosku w terminie 7 dni od jego otrzymania. W przypadku nieuwzględnienia wniosku osobie zobowiązanej będzie przysługiwało prawo żądania ponownego rozpoznania wniosku oraz zaskarżenie wniosku w ramach zażalenia na odmowę stwierdzenia utraty mocy przez notarialny nakaz zapłaty. Rozpoznając zażalenie, sąd, na wniosek strony, będzie badać zasadność odmowy restytucji terminu do wniesienia sprzeciwu od notarialnego nakazu zapłaty.

Po doręczeniu protokołu stwierdzającego utratę mocy nakazu zapłaty lub po prawomocnym rozpoznaniu zażalenia na odmowę stwierdzenia utraty mocy notarialnego nakazu zapłaty na notarialnym nakazie zapłaty notariusz niezwłocznie zamieści wzmiankę o niewniesieniu sprzeciwu albo o utracie mocy notarialnego nakazu zapłaty.

Na wniosek osoby wnoszącej o wydanie notarialnego nakazu zapłaty lub osoby, której dotyczył wniosek, notariusz wydaje wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu albo o utracie mocy notarialnego nakazu zapłaty. Wydawanie wypisów notarialnych nakazów zapłaty będzie się odbywało na takich samych zasadach jak wydawanie wypisów aktów notarialnych.

Wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu będzie podstawą do uzyskania klauzuli wykonalności, którą będzie nadawał sąd rejonowy ogólnej właściwości osoby zobowiązanej. W związku z tym został uzupełniony także określony w art. 777 § 1 k.p.c. katalog tytułów egzekucyjnych.

Złożenie wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty będzie skutkować zawieszeniem biegu terminu przedawnienia co do roszczeń objętych wnioskiem o wydanie nakazu. Przyjęte

rozwiązanie daje wyraz współczesnym tendencjom ustawodawczym zmierzającym do skracania terminów przedawnienia roszczeń, zwłaszcza wobec instytucji prawnych, które, w przypadku braku koncyliacyjnego zakończenia sporu, nie korzystają z powagi rzeczy osądzonej (np. zawezwanie do próby ugodowej, postępowanie reklamacyjne przed Rzecznikiem Praw Pasażerów) oraz ma na celu wprowadzenie mechanizmu zapobiegającego składaniu przez wierzycieli wniosku jedynie po to, aby przerwać bieg terminu przedawnienia. Regulacja ta jest także korzystna dla wierzycieli, gdyż spieszne dochodzenie roszczenia potencjalnie zwiększa możliwość jego wyegzekwowania.

Zaproponowana w projekcie nowa instytucja notarialnego nakazu zapłaty – tj. projektowany „Rozdział 7a” ustawy – Prawo o notariacie (projektowane art. 105a – 105j tej ustawy) również znajduje swoje analogie w instytucjach występujących we francuskim porządku prawnym.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia wykonawczego francuskiego rządu nr 47-1047 z dnia 12 czerwca 1947 r. (*Décret n°47-1047 du 12 juin 1947 relatif à la formule exécutoire*) notariusze są upoważnieni do wydawania aktów notarialnych posiadających moc tytułu egzekucyjnego stwierdzającego uznanie długu (tzw. „la grosse”). Notariusz w systemie francuskim sporządza odpis dokumentu uznania długu, w szczególności ugody, potwierdza go podpisem i opatruje formułą na potrzeby postępowania egzekucyjnego.

W orzecznictwie sądów francuskich wskazuje się, że akt notarialny potwierdzający uznanie długu, mimo że stanowi tytuł egzekucyjny, nie ma mocy prawnej orzeczenia sądowego i prawo francuskie nie uniemożliwia wierzycielowi posiadania dwóch tytułów egzekucyjnych do tego samego długu, przez co istnienie aktu notarialnego potwierdzającego uznanie długu nie odbiera wierzycielowi drogi sądowej dochodzenia roszczenia (orzeczenie francuskiego Sądu Kasacyjnego, II Izba Cywilna, z dnia 18 lutego 2016 r., sprawa Nr 15-13945).

Projektowane przepisy pozwolą wydać notariuszowi miesięcznie nie więcej niż 200 notarialnych nakazów zapłaty. Ograniczenie to ma zapewnić możliwość przystosowania się notariuszy do wprowadzonych zmian oraz zapobiec ograniczeniu dostępu obywateli do innych czynności notarialnych. Ma także przeciwdziałać nadmiernej „specjalizacji” notariuszy jedynie w wydawaniu nakazów zapłaty.

4. Omówione powyżej nowe zadania i uprawnienia przyznane notariuszom umiejscawiają ich pozycję ustrojową w coraz większym oddaleniu od typowych organów pomocy prawnej, świadczących usługi prawnicze – adwokatów, radców prawnych czy doradców podatkowych, korzystających również z przymiotu zawodu zaufania publicznego. Wykonując powierzone

im zadania z zakresu szczególnej ochrony prawnej, notariusze nie reprezentują żadnej ze stron, lecz równoważą ich interesy i zapewniają zgodność dokonywanych czynności z prawem. Fakt ten powinien znaleźć odzwierciedlenie zarówno w przepisach ogólnych regulujących ustrój notariatu, jak również w zasadach sprawowanego nad notariatem nadzoru i systemie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Aktualnie obowiązujący system nadzoru nad funkcjonowaniem notariatu okazał się niewystarczający do zapobiegnięcia poważnym nadużyciom i szybkiego wyciągnięcia konsekwencji wobec ich sprawców.

W przestrzeni publicznej niestety ciągle pojawiają się liczne doniesienia o poważnych nieprawidłowościach przy wykonywaniu czynności notarialnych. Z danych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że w okresie od 2019 r. do 2022 r. było prowadzonych 30 postępowań dyscyplinarnych przeciwko notariuszom pozostającym obecnie na rynku oraz 4 postępowania dyscyplinarne prowadzone przeciwko byłym notariuszom. Niejednokrotnie mają one związek z działalnością kryminalną, w tym w ramach zorganizowanych grup przestępczych. Zdarza się, że sami notariusze w związku z pełnieniem obowiązków takich przestępstw się dopuszczają. Z informacji nadesłanych przez Prokuraturę Krajową o prowadzonych postępowaniach karnych wobec notariuszy wynika, że od 2013 r. prowadzonych było 140 postępowań. Obecnie prowadzonych jest ich aż 72. W szczególności należy zwrócić uwagę na kazu notariusz Violetty Dolaty, o czym niżej, która mimo orzeczenia w stosunku do niej środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, a następnie prawomocnego skazania w dalszym ciągu, aż do uprawomocnienia się orzeczenia sądu dyscyplinarnego, posiadała prawo wykonywania zawodu.

Jako ostatnie przykłady tego typu sytuacji i afer można podać szeroko opisywane przez media: „Finał afery mieszkaniowej. 40 osób z prawomocnymi wyrokami”.

Z treści publikacji: „W poznańskim Sądzie Apelacyjnym wyroki usłyszeli m.in. notariuszka, były piłkarz Warty oraz doradcy finansowi. Grupa osób podstępem wyludzała nieruchomości od starszych osób będących w trudnej sytuacji materialnej. Łącznie w ten sposób przejęto ponad 165 nieruchomości w Poznaniu i okolicach.

Proceder kwitł latami, a odczytanie wyroku zawartego na 19 stronach zajęło sędziemu godzinę. Pokrzywdzonych jest kilkudziesięciu – przede wszystkim osoby w podeszłym wieku. Główni skazani w procesie to była notariuszka Violetta D. (kara 12 lat pozbawienia wolności) oraz były

piłkarz Warty Poznań i doradca podatkowy Mariusz T. (kara 10,5 roku więzienia). Oboje muszą też zapłacić po 324 tysięcy złotych grzywny”.

– <https://poznan.tvp.pl/56358657/final-afery-mieszkaniowej-40-osob-z-prawomocnymi-wyrokami>

„Afera SKOK Wołomin. Notariusz miał wyłudzić prawie miliard zł. Prokuratura skierowała akt oskarżenia”.

Z treści publikacji: „Działając w zorganizowanej grupie przestępczej notariusz miał pomóc wyłudzić ze SKOK Wołomin prawie 1 mld zł. W postępowaniu zakwestionowano 752 sporządzone przez niego akty notarialne”.

– <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-01-03/afera-skok-wolomin-notariusz-mial-wyludzic-prawie-1-mld-zl-prokuratura-skierowala-akt-oskarzenia/>

„Afera z przejmowaniem mieszkań. Notariusz z Wrocławia stanie przed sądem”.

Z treści publikacji: „Śledztwo przeciwko notariuszce Dominice G. oraz trzem innym osobom, które doprowadziły rodzinę z Dąbrowy Górniczej do utraty mieszkania, prowadziła Prokuratura Okręgowa we Wrocławiu. Akt oskarżenia trafił już do sądu. To kolejna tego typu sprawa, w którą zamieszana jest wrocławska notariusz”.

– <https://gazetawroclawska.pl/afera-z-przejmowaniem-mieszkan-notariusz-z-wroclawia-stanie-przed-sadem/ar/c1-15705974>

„Udzielali pożyczek i przejmowali nieruchomości. Prokuratura chce aresztu dla notariusza z Lublina”.

Z treści publikacji: „38 zarzutów usłyszał już lubelski notariusz Robert F. Śledczy twierdzą, że mógł oszukać ponad 50 osób na kwotę 14 mln zł. Sprawa wyszła na jaw w 2019 roku. Dotyczyła grupy, która zdaniem lubelskiej prokuratury w latach 2013–2014 przejmowała nieruchomości od osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, finansowej lub zdrowotnej. W gronie podejrzanych znaleźli się m.in. notariusz, lekarz i menedżerowie firm pożyczkowych z Warszawy”.

– <https://kurierlubelski.pl/udzielali-pozyczek-i-przejmowali-nieruchomosci-prokuratura-chce-aresztu-dla-notariusza-z-lublina/ar/c1-16003995>

– Pomorski Wydział Zamiejscowy Prokuratury Krajowej w Gdańsku przedstawił notariuszowi Władysławowi L. ponad 40 zarzutów popełnienia czynów zabronionych

popelnionych w związku wykonywaniem przez niego zawodu notariusza i w lutym 2022 r. wniósł przeciwko niemu akt oskarżenia do Sądu Okręgowego w Warszawie (sygn. akt XII K 80/22). Wobec notariusza zastosowano jedynie majątkowe środki zapobiegawcze. Do momentu sporządzenia uzasadnienia ustawy wykonywał zawód notariusza.

Sytuacje takie, w celu ochrony praworządności i zagwarantowania ochrony praw obywateli, jak również dla dobra notariatu, muszą zostać wyeliminowane. Niezbędne do tego jest jednak zreformowanie systemu odpowiedzialności notariuszy oraz sprawowania nadzoru.

Dlatego też zaproponowano unormowania dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy oraz wzmocnienia nadzoru. Zmiany te wynikają także z potrzeby ujednoczenia rozwiązań w zakresie odpowiedzialności osób mających status funkcjonariusza publicznego lub korzystających z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym (nadzór Ministra Sprawiedliwości nad notariuszami został uregulowany w sposób analogiczny do nadzoru nad komornikami i nadzoru nad doradcami restrukturyzacyjnymi), w przypadku których potrzeba ochrony interesu społecznego przeważa nad interesem prywatnym. Z tego względu projektowane rozwiązania nie naruszają konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Trzeba podkreślić, że Minister Sprawiedliwości nie będzie wkraczał w swobodę i niezależność notariusza przy wykonywaniu zawodu, a będzie jedynie mógł czuwać przez służbę nadzoru nad przestrzeganiem prawa w zakresie wykonywania tych czynności przez notariuszy.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku sygn. K 49/01 stwierdził, że notariusz jest nie tylko osobą zaufania publicznego, ale pełni jednocześnie funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości. Z punktu widzenia przepisów prawno Karnych jest traktowany jako funkcjonariusz publiczny (art. 115 § 13 pkt 3 k.k.). Ponadto TK zwrócił uwagę, że pozycja notariusza różni się niewątpliwie od podmiotów świadczących typowe usługi prawnicze - adwokatów, radców prawnych czy doradców podatkowych. Notariusz wykonuje także z istoty rzeczy szereg czynności o charakterze urzędowym, m.in. jako płatnik na podstawie odrębnych przepisów pobiera podatki i opłaty skarbowe. Notariusz nie jest świadczącym określone usługi prawne wolnym zawodem prawniczym, a raczej szczególnego rodzaju funkcjonariuszem publicznym powiązany organizacyjnie z wymiarem sprawiedliwości. Innymi słowy, notariuszom przyznano status przedstawicieli władzy publicznej, na których ciążyą obowiązki wykonywania określonych czynności urzędowych (postanowienie TK z 17 grudnia 2008 r., sygn. akt . Ts 255/07).

W przepisie art. 15a ustawy – Prawo o notariacie wprowadzono rozwiązania regulujące fakultatywne zawieszenie notariusza w czynnościach, co będzie stanowić formę nadzoru sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości nad notariatem, wynikającą z konieczności stworzenia instrumentu pozwalającego na szybkie odsunięcie od dokonywania czynności notarialnych notariuszy, w stosunku do których jest prowadzone postępowanie karne, dotyczące najcięższych przestępstw, których górna granica ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności wynosi powyżej 10 lat. Projektowana ustawa przyznaje notariuszowi status funkcjonariusza publicznego, korzysta on też z ochrony, jaką przyznają funkcjonariuszom publicznym przepisy kodeksu karnego. Tym samym szczególna rola, jaką odgrywa notariusz w systemie prawnym, wzmocniona jeszcze bardziej w projekcie przedmiotowej ustawy, wymaga wprowadzania odpowiednich narzędzi umożliwiających Ministrowi Sprawiedliwości prowadzenie realnego nadzoru nad notariuszami i zabezpieczenie interesu publicznego. Analogiczne rozwiązania przyznające Ministrowi Sprawiedliwości jeszcze większą swobodę działania niż przepisy projektowanej ustawy na podstawie art. 18 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych. Notariusz, jak i komornik, będąc jednocześnie przedsiębiorcami, pełnią obecnie pomocnicze funkcje w stosunku do wymiaru sprawiedliwości, wykonując czynności z zakresu ochrony prawnej. Zbliżona pozycja ustrojowa notariusza i komornika w systemie ochrony prawa oraz zakres powierzonego im władztwa publicznego uzasadniają objęcie ich zbliżonymi środkami nadzoru, w tym zwłaszcza dotyczącymi możliwości ich zawieszania.

Na gruncie przedwojennego rozporządzenia – Prawo o notariacie wyrażano pogląd, że „Ze względu na to, że notariusz nie jest urzędnikiem, nie można do jego czynności oraz do ich zaniechania stosować tych przepisów, jakie się odnoszą do urzędników” (por. M. Allerhand, Prawo o notariacie, Kodeks spółka wydawnicza z ogr. odpow., Lwów 1934, s. 15). Co więcej, wprowadzie na mocy art. 55 rozporządzenia do notariuszy należało stosować odpowiednio przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, ale zgodnie z art. 21 § 1 rozporządzenia, w razie zawieszenia notariusza w czynnościach, prezes sądu apelacyjnego wyznaczał czasowo do pełnienia obowiązków notariusza zastępcę. Na gruncie tej regulacji wprost wyrażono pogląd, że „Notariusz w razie zawieszenia go w czynnościach nie pobiera żadnego dochodu z kancelarii, bo ten przypada w całości zastępcy.” (por. M. Allerhand, Prawo o notariacie, Kodeks spółka wydawnicza z ogr. odpow., Lwów 1934, s. 49-50).

Projektowane regulacje przewidują fakultatywne zawieszenie notariusza w czynnościach zawodowych, Minister Sprawiedliwości, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współzycia społecznego, dobro notariatu, a także wagę naruszonych obowiązków, postanowieniem może zawiesić notariusza w czynnościach zawodowych, jeżeli: przeciwko notariuszowi jest prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności lub umyślne przestępstwo skarbowe, z wyjątkiem spraw wszczętych na skutek wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia w trybie art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 i 1855), albo postępowanie o częściowe bądź całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego (projektowany art. 15a § 1 ustawy – Prawo o notariacie).

Wprowadzane regulacje dotyczące zawieszenia notariusza w czynnościach powinny przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa obrotu, a także do wzrostu zaufania społecznego wobec notariuszy. Odsunięcie od dokonywania czynności notarialnych będzie dotyczyło bowiem tych przedstawicieli zawodu, na których ciężą zarzuty dotyczące popełnienia umyślnych przestępstw, zagrożonych karą pozbawienia wolności powyżej 10 lat i przestępstw skarbowych (w odniesieniu do przestępstw skarbowych nie zastrzeżono takiego warunku, gdyż górna granica ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności określona w art. 27 § 1 k.k.s. wynosi 5 lat) lub z uwagi na stan zdrowia psychicznego notariusza nie jest on w stanie kierować swoim postępowaniem. Zawieszenie będzie mogło być zastosowane przez Ministra Sprawiedliwości - jeżeli wymaga tego bezpieczeństwo obrotu, zasady współzycia społecznego, dobro notariatu, a także waga naruszonych obowiązków.

W projekcie określono także skutki wniesienia zażalenia od decyzji Ministra Sprawiedliwości o zawieszeniu (zażalenie wstrzymuje wykonanie decyzji o zawieszeniu), wprowadza nadto regulację dotyczącą instrukcyjnego terminu rozpoznania zażalenia (7 dni) oraz wstrzymania wykonania postanowienia do czasu rozpoznania zażalenia przez sąd, celem szybkiego rozpoznania sprawy i zabezpieczenia praw notariusza, a także uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do uchylecia w każdym czasie decyzji o zawieszeniu w czynnościach, w przypadku poprawy stanu zdrowia notariusza, a także przy uwzględnieniu bezpieczeństwa obrotu, zasad współzycia społecznego i dobra notariatu. Nie będą stosowane przepisy o środkach zapobiegawczych.

Do projektu ustawy wprowadzono przepis, na podstawie którego notariusz zawieszony w wykonywaniu czynności zawodowych będzie mógł, po uzyskaniu zgody Rady Izby

Notarialnej, w okresie zawieszenia podjąć dodatkowe zatrudnienie. W przypadku odmowy uwzględnienia wniosku o wyrażenie zgody na dodatkowe zatrudnienie notariuszowi będzie przysługiwało odwołanie do Ministra Sprawiedliwości. Zapewni to zabezpieczenie finansowe zawieszzonego notariusza przez umożliwienie wykonywania mu innego dodatkowego zatrudnienia.

Konsekwencją wprowadzenia do ustawy – Prawo o notariacie instytucji zawieszenia notariusza w czynnościach przez Ministra Sprawiedliwości jest także przewidywana zmiana art. 16 § 1 ustawy – Prawo o notariacie. Projektowana regulacja przewiduje, że konsekwencją prawomocnego skazania za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe, będzie obligatoryjne odwołanie notariusza z zajmowanego stanowiska.

Zaproponowano również zmiany w zakresie stosowania zawieszenia notariusza w czynnościach przez sąd dyscyplinarny. W tym przypadku jest konieczna korekta istniejącej już instytucji. Sąd dyscyplinarny również powinien mieć możliwość zawieszenia notariusza przede wszystkim z urzędu – stosownie do okoliczności ujawnionych w toku postępowania dyscyplinarnego – a także na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, zastępcy rzecznika dyscyplinarnego, rady właściwej izby notarialnej i Ministra Sprawiedliwości.

W nowelizacji zaproponowano także nowe zasady dotyczące biegu przedawnienia.

W razie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przed upływem 5 lat od chwili czynu przedawnienie dyscyplinarne następuje z upływem 8 lat od chwili popełnienia czynu.

Ważnym elementem reformy postępowania dyscyplinarnego notariuszy ma być wprowadzenie instytucji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu oraz nieznanej dotychczas ustawie – Prawo o notariacie instytucji dochodzenia dyscyplinarnego (podobna instytucja obowiązuje na gruncie ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oraz ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych), co stanowi wyraz poszerzenia i wzmocnienia instrumentów nadzoru nad notariuszami przez przyznanie rzecznikowi dyscyplinarnemu samodzielnych kompetencji w ramach nadzoru samorządowego. Z przyzanych mu uprawnień powinien on korzystać w szczególności przed podjęciem decyzji o wszczęciu z urzędu dochodzenia dyscyplinarnego, w celu zweryfikowania informacji mogących stanowić podstawę powzięcia podejrzenia popełnienia przez notariusza przewinienia dyscyplinarnego.

Wprowadzenie instytucji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu jest wyrazem konieczności zapewnienia profesjonalnego i jednolitego prowadzenia postępowań dyscyplinarnych.

Powołanie go nie wyklucza podejmowania działań na podstawie dotychczas istniejących regulacji przez rady izb notarialnych oraz Ministra Sprawiedliwości.

W świetle proponowanych regulacji rolą Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu będzie podejmowanie działań w przypadku najbardziej poważnych naruszeń prawa, uchybień powagi i godności zawodu notariusza. Nie będzie on tylko oskarżycielem w postępowaniach prowadzonych przed sądami dyscyplinarnymi, ale zostanie mu powierzony także prowadzenie dochodzeń dyscyplinarnych.

Zakres jego kompetencji określono w projektowanym art. 70a § 1. Zgodnie z projektowanym brzmieniem tego przepisu Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu ma prowadzić dochodzenia dyscyplinarne, składać wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, występować w roli oskarżyciela przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach, w których złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Będzie on mógł na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego przystąpić do niego w charakterze oskarżyciela oraz składać środki zaskarżenia.

W zaproponowanym brzmieniu art. 57a Rzecznikowi i jego zastępcom przyznano prawo wglądu do akt i żądania informacji o wynikach tego postępowania, jak również prawo żądania akt sprawy. Ponadto Rzecznik będzie zawiadamiany o wszczęciu każdego postępowania dyscyplinarnego i wyznaczeniu terminu rozprawy w celu umożliwienia mu ewentualnego przystąpienia do postępowania.

Celem dochodzenia będzie zebranie dowodów i ocena, czy są one wystarczające do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Jeżeli tak, Rzecznik złoży wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Natomiast w razie stwierdzenia braku podstaw wszczęcia postępowania dyscyplinarnego umorzy dochodzenie.

Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie wszczynał dochodzenie dyscyplinarne z urzędu albo na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub organu samorządu notarialnego. Wniosek o wszczęcie dochodzenia dyscyplinarnego złożony przez Ministra Sprawiedliwości lub organ samorządu notarialnego będzie dla Rzecznika wiążący.

W razie umorzenia dochodzenia odpis postanowienia w tym przedmiocie będzie doręczany obwinionemu, podmiotowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, zastępcy rzecznika dyscyplinarnego, Ministrowi Sprawiedliwości, Krajowej Radzie Notarialnej oraz izbie notarialnej, której obwiniony jest członkiem. Jeżeli obwinionym będzie aplikant

notarialny albo zastępca notarialny, postanowienie o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego będzie doręczane ponadto notariuszowi, który zatrudnia aplikanta albo zastępcę.

Na postanowienie o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego podmiotom wskazanym w art. 70d oraz Krajowej Radzie Notarialnej, będzie przysługiwało zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego, w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu postanowienia.

Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie powoływany przez Ministra Sprawiedliwości spośród 3 kandydatów będących notariuszami przedstawionych przez Krajową Radę Notarialną. Będzie mógł on wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców powoływanych również przez Ministra Sprawiedliwości w liczbie nie większej niż 3, spośród kandydatów przedstawionych przez Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej. Kadencja Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców trwa 5 lat, licząc od dnia powołania. Pięcioletni okres kadencji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców jest powiązany ze szczególnym statusem Rzecznika i jego zastępców i zapewnia im niezależność od organów samorządu zawodowego oraz umożliwia kontynuację prac niezależnie od ich kadencji. W razie odwołania Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, do czasu powołania jego następcy, lub zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków przez Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu jego obowiązki wykonuje najstarszy wiekiem zastępca.

Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie składał Ministrowi Sprawiedliwości sprawozdanie ze swojej działalności za rok poprzedni w terminie do dnia 1 marca każdego roku.

Minister Sprawiedliwości będzie mógł przyjąć albo odrzucić sprawozdanie, mając na względzie realizację ustawowych zadań Rzecznika. W przypadku odrzucenia sprawozdania Minister Sprawiedliwości będzie mógł odwołać Rzecznika przed upływem kadencji. W takim przypadku będzie możliwe również odwołanie jego zastępców. Celem proponowanej regulacji w tym zakresie jest zapewnienie rzeczywistej odpowiedzialności Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu za skuteczne wyciąganie konsekwencji wobec osób dopuszczających się przewinień zawodowych.

Obowiązek obsługi Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców zostanie powierzony Krajowej Radzie Notarialnej.

Zaproponowane rozwiązania zarówno w zakresie poszerzenia kompetencji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, jak również wprowadzenia instytucji dochodzenia dyscyplinarnego w założeniu powinny usprawnić i urealnić postępowanie dyscyplinarne

notariuszy. Wprowadzone zmiany nie wpływają na kompetencje aktualnie funkcjonujących rzeczników dyscyplinarnych.

W nowym brzmieniu przepisu art. 69 doprecyzowano, że w zakresie nieuregulowanym w ustawie do odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów I–III ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, a do postępowania dyscyplinarnego w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Proponowane rozwiązania nie powinny być traktowane jako wyraz braku zaufania do notariuszy, gdyż ich rzeczywistym celem jest wzmocnienie bezpieczeństwa dokonywanych przez nich czynności oraz wyeliminowanie zarzutów wobec notariuszy sporządzających akty notarialne.

Nie podważają one także mającej umocowanie w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP zasady funkcjonowania notariatu w formie samorządu zawodowego. Zgodnie z tym przepisem w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Przede wszystkim należy wskazać, że w świetle tej zasady to ustawodawca określa poszczególne, odrębne zawody zaufania publicznego oraz określa szczegółowe zasady ich wykonywania. Natomiast utworzenie samorządu zawodowego, które prowadzi do przekazania w określonym zakresie wykonywania funkcji państwa temu samorządowi, nie oznacza nieodwracalnego wyzbycia się przez państwo przysługujących mu prerogatyw. Przedstawiony pogląd ma potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. W szczególności w wyroku z 1 grudnia 2009 r., sygn. akt K 4/08, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że wypełnianie przez samorząd zawodowy funkcji, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, nie może być pozostawione nieskrępowanemu prawem uznaniu korporacji samorządowych i ich organów. Wolność wykonywania zawodu zaufania publicznego nie może mieć bowiem charakteru absolutnego i musi być poddana reglamentacji prawnej. W ocenie Trybunału konstytucyjna gwarancja wolności wykonywania zawodu nie tylko nie kłóci się z regulowaniem przez państwo wielu kwestii związanych z wykonywaniem tego zawodu, ale zakłada potrzebę istnienia tego typu regulacji, zwłaszcza gdy chodzi o zawód zaufania publicznego.

W konsekwencji, w świetle powyższego, za dopuszczalne należy uznać wprowadzenie opisanych rozwiązań mających na celu urealnienie nadzoru nad notariuszami, w szczególności przez ustanowienie nowych instytucji w zakresie odpowiedzialności zawodowej i dyscyplinarnej notariuszy. Jak już bowiem wyżej wspomniano, sytuacja zawodowa notariuszy jest odmienna od sytuacji innych prawniczych zawodów zaufania publicznego, takich jak radcowie prawni i adwokaci, którzy realizują swoje uprawnienia przede wszystkim w oparciu o posiadane kompetencje, w tym wiedzę i doświadczenie. W przypadku notariuszy ich pozycja wynika przede wszystkim z faktu, że dokonywanie określonych czynności zostało przez państwo powierzone przedstawicielom tego zawodu, z zapewnieniem im wyłączności ich wykonywania.

Dodatkowo należy wskazać, że instytucja zawieszenia nie jest rozwiązaniem systemowo nowym. Zgodnie z art. 172 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, nadzór zwierzchni nad działalnością komorników Minister Sprawiedliwości sprawuje we własnym zakresie oraz za pośrednictwem prezesów właściwych sądów rejonowych, prezesów właściwych sądów okręgowych, prezesów właściwych sądów apelacyjnych, sędziów wizytatorów oraz osób, o których mowa w ust. 3. Uprawnienia nadzorcze Ministra Sprawiedliwości nad działalnością komorników obejmują zawieszenie komornika w czynnościach (ust. 2 powołanej ustawy). W przypadku zawieszenia notariusza w wykonywanych czynnościach, identycznie jak w przypadku ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, Minister Sprawiedliwości będzie kierował się dobrem obywateli i właściwym funkcjonowaniem notariatu. Należy dodać, że tego typu rozwiązanie od ponad trzech lat w poprawny sposób funkcjonuje w obszarze nadzoru nad komornikami sądowymi i nie zgłaszano uwag co do konstytucyjności takiego rozwiązania.

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 13 lipca 2017 r. sygn. akt II GSK 2773/15, w odniesieniu do syndyków stwierdził, iż czasowego zawieszenia praw wynikających z licencji nie można utożsamiać z sankcją karną i w żadnej mierze nie wpływa ono na ocenę winy w postępowaniu karnym, a tym samym np. na przełamanie zasady domniemania niewinności. Zawieszenie praw wynikających z licencji syndyka, może być stosowane w sytuacji, gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że przestępstwo zostało przez daną osobę popełnione, gdyż aby przedstawić zarzut w postępowaniu przygotowawczym, musi istnieć dostateczne podejrzenie, że czyn ten dana osoba popełniła. Istotą zawieszenia prawa do wykonywania czynności wynikających z licencji syndyka jest doraźność i przyznanie przez ustawodawcę prymatu interesowi publicznemu nad interesem indywidualnym osoby

posiadającej licencję syndyka. Ustawodawca zapewnia w ten sposób konieczną ochronę interesu uczestników postępowań upadłościowych i naprawczych.

Należy także stwierdzić, że proponowane w projekcie rozwiązania pozostają w zgodzie z zasadą proporcjonalności, ponieważ są podyktowane ochroną praw stron czynności notarialnych, z uwzględnieniem interesu publicznego, a także ochroną praw notariusza, który w okresie zawieszenia w czynnościach zawodowych, za zgodą rady izby notarialnej, może podjąć inne zatrudnienie czy zajęcie.

5. Ogólne koszty projektowanej ustawy w 2023 r. wyniosą 12,83 mln złotych, przy czym dodatkowe środki konieczne do pozyskania ponad posiadane przez Ministerstwo Sprawiedliwości limity wynoszą 5,5 mln zł i zostaną przeznaczone w ramach: części 37 – Sprawiedliwość na wydatki osobowe (14 etatów w Ministerstwie Sprawiedliwości w Departamencie Informatyzacji i Rejestrów Sądowych – 1,89 mln zł), części 15 – Sądy powszechne na częściowe koszty podłączenia notariuszy do Systemu Ksiąg Wieczystych oraz częściowe koszty modyfikacji funkcjonalności i wydatki osobowe (4 etaty w Sądach Powszechnych) – łącznie 3,61 mln zł. Pozostałe wydatki tj. 7,33 mln zł zostaną pokryte z umów utrzymaniowo-rozwojowych na system ksiąg wieczystych i dostępnego potencjału wykonawczego ze środków pozostających w dyspozycji Ministerstwa Sprawiedliwości.

Dodatkowo należy wyjaśnić, iż projektowana regulacja ma umożliwić uprawnionemu notariuszowi dokonanie wpisu w księdze wieczystej odrębnej własności lokalu oraz ograniczonych praw rzeczowych z nim związanych, wraz innymi wpisami niezbędnymi do rozpoznania wniosku o wpis w księdze wieczystej dotyczącymi ustanowienia odrębnej własności lokalu, a także dokonanie sprostowania wpisów, których dokonał, za pośrednictwem wdrożenia dedykowanej usługi w systemie Elektronicznych Ksiąg Wieczystych (eKW).

Należy podkreślić, iż na potrzeby omawianego przedsięwzięcia powstaną dedykowane usługi w systemie eKW wykorzystujące maksymalnie możliwie obecną infrastrukturę systemu. Elementy usług zostaną zaimplementowane głównie w komponentach centralnych. Nie przewiduje się modyfikacji aplikacji Systemu Obsługi Wydziałów Ksiąg Wieczystych (SOWKW) – wymagane zmiany w bazach wydziałowych będą realizowane przez dedykowane komponenty osadzone w infrastrukturze Wydziału/Apelacji. Dostęp dla notariusza będzie zrealizowany w ramach obecnych usług uwierzytelniania „Aplikacji Branżowej”, z zachowaniem co najmniej równoważnych parametrów bezpieczeństwa.

Poniżej wskazano koszty modyfikacji systemu eKW w ramach włączenia do niego notariuszy.

Oszacowanie uwierzytelnienia notariuszy w systemie eKW zostało dokonane na podstawie wiedzy eksperckiej oraz konsultacji z obecnym wykonawcą eKW. Każdy wydział ksiąg wieczystych ma swoją lokalną, odrębną bazę danych. W ramach danego wydziału kierownik sekretariatu/przewodniczący zarządza swoimi użytkownikami – są to pracownicy jego wydziału. W przypadku podłączenia notariuszy do wydziału zostanie stworzona nowa funkcjonalność zarządzania użytkownikami w systemie eKW. Konta, które aktualnie mają notariusze, służą tylko do logowania do aplikacji branżowej. Do Systemu Obsługi Wydziałów Ksiąg Wieczystych istnieje inny sposób logowania – przez domenę resortową Ministerstwa Sprawiedliwości. W związku z powyższym wymagane będzie założenie nowych kont i ich obsługa lub przystosowanie systemu eKW do innego sposobu logowania, dla użytkowników spoza systemu sądów powszechnych i Ministerstwa Sprawiedliwości. W przypadku braku ograniczenia miejscowego dostęp do jednego wydziału mogłoby teoretycznie mieć kilka tysięcy notariuszy, co przy obecnym rozwiązaniu technologicznym mogłoby stanowić poważne problemy wydajnościowe. Na tym etapie prac należy więc założyć przede wszystkim rejonizację dostępu i dostęp jednego notariusza do bazy danych (ksiąg wieczystych) prowadzonych przez wydziały ksiąg wieczystych położone w obszarze właściwości sądu rejonowego, ustalonej na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 58 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece.

Należy również podkreślić, że zakłada się, iż w postępowaniu będzie uczestniczył wyłącznie notariusz lub zastępca notarialny. W wyniku zakończonego z sukcesem postępowania w przedmiocie wpisu będzie tworzona nowa księga lokalowa wraz z odpowiednimi zapisami w dziale III i IV (hipoteka) oraz odpowiedni wpis w księdze, z której jest wyodrębniany lokal. Dodatkowo w sposób automatyczny powstaną odpowiednie zapisy (dzienniki) pozwalające w przyszłości na obsługę powiązanych spraw przez odpowiedni Wydział Ksiąg Wieczystych. Dziennik zostanie założony automatycznie w imieniu notariusza.

Koszty podłączenia notariuszy do Systemu Ksiąg Wieczystych i nowy sposób autoryzacji w systemie eKW należy szacować na koszt około 5 mln zł. Źródła finansowania: na realizację zadania w 2023 r. środki finansowe powinny zostać pozyskane z cz. 15 budżetu państwa oraz z umowy utrzymaniowo-rozwojowej na system eKW (środki w dyspozycji Ministerstwa Sprawiedliwości).

Koszt zmiany funkcjonalności systemu eKW to koszt około 5,6 mln (roboczogodziny liczone po 400 zł). Źródła finansowania: na realizację zadania w 2023 r. środki finansowe powinny

zostać pozyskane z części 15 budżetu państwa oraz z umowy utrzymaniowo-rozwojowej na system eKW (środki w dyspozycji Ministerstwa Sprawiedliwości).

W zakresie pozostałych kosztów związanych z wejściem ustawy w życie zidentyfikowano potrzebę wyposażenia notariuszy w czytniki i karty kryptograficzne, które umożliwią dokonanie wpisów w księgach wieczystych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przewidziany koszt do poniesienia przez notariusza to około 200 zł. Łączny koszt dla nowych 350 użytkowników może wynosić około 70 tys. zł. Projektowane nowe czynności mogą spowodować koszty związane z dostosowaniem systemów informatycznych i powierzchni archiwizacyjnej oraz zwiększenie obsługi administracyjnej kancelarii notarialnych.

Obsługę Rzecznika Dyscyplinarnego Notarialnego i jego zastępców zapewni Krajowa Rada Notarialna.

6. Wprowadzane regulacje mają na celu usprawnienie postępowań sądowych, nie wiążą się z ograniczeniem prawa do sądu i stanowią realizację rekomendacji nr R(86)12 Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 16 września 1986 r. w sprawie środków przeciwdziałania nadmiernemu obciążeniu sądów, tj. postulatu „ograniczenia liczby pozasądowych – stale rosnących – zadań wykonywanych przez sędziów” przez „przekazanie ich organom poza systemem wymiaru sprawiedliwości”.

7. Przewiduje się, że ustawa wejdzie w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 105j, który wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2025 roku.

8. Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

9. Projekt nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i nie podlega notyfikacji w trybie przewidzianym w tym rozporządzeniu.

10. Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Warszawa, 16 stycznia 2023 r.

BAS-WAPEiM-37/23

SEKRETARIAT Z-OY SZEFKI 103

L.dz. DS. 1120.20.2023

Data wpływu 17.01.2023

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Gosek)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. z 2022 r. poz. 990, z późn. zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt ustawy zmierza do zmiany statusu notariuszy, powierzenia im i ich zastępcom realizacji nowych czynności notarialnych oraz zmiany reguł odpowiedzialności dyscyplinarnej. W tym celu ma zostać znowelizowana ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799, dalej: ustawa) i inne ustawy¹.

Obecnie, zgodnie z art. 2 § 1 ustawy, notariusze w zakresie swoich uprawnień związanych z realizacją czynności notarialnych, określonych w art. 1 ustawy, działają jako osoby zaufania publicznego, korzystając z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym. Projekt ustawy przewiduje, że notariuszom ma przysługiwać status funkcjonariusza publicznego.

Zakres czynności notarialnych wykonywanych przez notariuszy i ich zastępców ma zostać poszerzony o dokonywanie wpisów w księgach wieczystych i wydawanie notarialnych nakazów zapłaty.

¹ Projekt ustawy zmierza do nowelizacji: ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 z późn. zm.), ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 z późn. zm.), ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.), ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896 z późn. zm.) i ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2224 z późn. zm.).

Notariusze mają być upoważnieni do dokonywania w księgach wieczystych wpisów własności nieruchomości związanych z ustanowieniem odrębnej własności lokali oraz z ustanowieniem i obciążeniem odrębnej własności lokali ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tych lokali. Powierzenie notariuszom dokonywania wpisów w księgach wieczystych ma stanowić rozwiązanie alternatywne, zależne od woli stron. Na wpis dokonany przez notariusza ma przysługiwać skarga do sądu rejonowego, w którym jest prowadzona księga wieczysta. Po wniesieniu skargi sąd będzie rozpatrywał sprawę jako sąd pierwszej instancji (nowelizowany art. 79 ustawy i wprowadzany art. 79a ustawy).

Projekt ustawy zmierza również do ustanowienia nowej instytucji notarialnego nakazu zapłaty i powierzenia jego wystawiania notariuszom i ich zastępcom. W tym celu do ustawy wprowadzany jest nowy rozdział 7a „Notarialne nakazy zapłaty”, który objąć ma art. 105a-105j ustawy. Notarialny nakaz zapłaty będzie mógł być wydany, jeżeli wysokość dochodzonego roszczenia nie przekroczy kwoty 75 000 zł, jego zasadność nie budzi wątpliwości i jest udowodniona dokumentem dołączonym do wniosku o wydanie nakazu zapłaty, w szczególności dokumentem urzędowym, zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem lub wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu. Notarialny nakaz zapłaty nie będzie mógł być wydany, jeżeli kwota roszczenia przekroczy 75 000 zł, jego zasadność budzi wątpliwości, roszczenie stało się wymagalne wcześniej niż w okresie trzech lat przed złożeniem wniosku o wydanie nakazu zapłaty oraz gdy wniosek ten nie spełni wymogów formalnych określonych we wprowadzonym art. 105b ustawy. Notarialny nakaz zapłaty nie będzie mógł być również wydany w sytuacji, gdy prowadzone jest postępowanie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami lub gdy sprawa dotycząca tego roszczenia została prawomocnie zakończona przed sądem powszechnym. W razie braku podstaw do wydania notarialnego nakazu zapłaty, notariusz będzie sporządzał protokół o odmowie jego wydania. Wówczas wnioskodawca będzie mógł skierować sprawę do sądu. Jeżeli natomiast spełnione zostaną ustawowe przesłanki wydania notarialnego nakazu zapłaty, to notariusz, wraz z tym nakazem, będzie doręczać zobowiązanej osobie formularz sprzeciwu od tego nakazu oraz pouczenie o sposobie i terminie jego zaskarżenia i o skutkach niezaskarżenia. Skuteczne wniesienie sprzeciwu ma powodować utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty, podobnie jak niedoręczenie go bezpośrednio osobie zobowiązanej. Wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu ma być podstawą do uzyskania klauzuli wykonalności, którą będzie nadawał sąd rejonowy właściwy dla osoby zobowiązanej.

Uprawnienie do dokonywania wpisów w księgach wieczystych i wydawania notarialnych nakazów zapłaty ma przysługiwać jedynie notariuszom legitymującym się dwuletnim okresem nienagannego prowadzenia kancelarii, a w przypadku zastępców notarialnych, po upływie co najmniej dwóch lat

zatrudnienia ich w tym charakterze w kancelarii notarialnej, jeżeli nie wydano przeciwko nim prawomocnego orzeczenia o nałożeniu kary dyscyplinarnej.

Projekt ustawy zmienia też reguły ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej przez notariuszy. Minister Sprawiedliwości ma być upoważniony do zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współzycia społecznego, dobro notariatu i wagę naruszonych obowiązków. Notariusz będzie mógł być zawieszony, jeżeli: a) przeciwko niemu będzie prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą pozbawienia wolności lub b) wobec notariusza będzie prowadzone postępowanie o częściowe lub całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego. Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości o zwieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych ma przysługiwać zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie wnoszone w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu postanowienia wraz z uzasadnieniem. W okresie zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych, za zgodą właściwej izby notarialnej, będzie on mógł podjąć dodatkowe zatrudnienie lub zajęcie. W przypadku braku takiej zgody, notariuszowi będzie przysługiwać odwołanie do Ministra Sprawiedliwości (wprowadzany art. 15a ustawy).

Projekt ustawy zmierza też do wprowadzenia nowych instytucji: Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu (dalej: RDN) i dochodzenia dyscyplinarnego. W tym celu do ustawy wprowadzany jest nowy rozdział 6a „Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu”, który ma objąć art. 70a-70e ustawy. Zadaniem Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu ma być prowadzenie dochodzeń dyscyplinarnych, składanie wniosków o wszczęcie postępowań dyscyplinarnych i występowanie w roli oskarżyciela przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach, w których złożył on wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie upoważniony do przystępowania do postępowania dyscyplinarnego w charakterze oskarżyciela na jego każdym etapie i do składania środków zaskarżenia. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie wszczynać dochodzenia dyscyplinarne z urzędu, na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub na wniosek organu samorządu notarialnego. Będzie powoływany przez Ministra Sprawiedliwości na pięcioletnią kadencję spośród trzech kandydatów będących notariuszami przedstawionych przez Krajową Radę Notarialną.

Projektowana ustawa ma wejść w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 105j ustawy dotyczącego warunków technicznych i organizacyjnych kancelarii notariuszy wystawiających notarialne nakazy zapłaty, który ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Prawo Unii Europejskiej nie obejmuje przedmiotu projektu ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

4. Konkluzja

Przedmiot poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Justyna Łacny

ekspert ds. legislacji

w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Warszawa, 16 stycznia 2023 r.

BAS-WAPEiM-38/23

SECRETARIAT Z-OY SZEFA IG
L.dz. DS. 1120.20.2023(2)
Data wpływu 17.01.2023

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Mariusz Gosek) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt ustawy zmierza do zmiany statusu notariuszy, powierzenia im i ich zastępcom realizacji nowych czynności notarialnych oraz zmiany reguł odpowiedzialności dyscyplinarnej. W tym celu ma zostać znowelizowana ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799, dalej: ustawa) i inne ustawy¹.

Obecnie, zgodnie z art. 2 § 1 ustawy, notariusze w zakresie swoich uprawnień związanych z realizacją czynności notarialnych, określonych w art. 1 ustawy, działają jako osoby zaufania publicznego, korzystając z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym. Projekt ustawy przewiduje, że notariuszom ma przysługiwać status funkcjonariusza publicznego.

Zakres czynności notarialnych wykonywanych przez notariuszy i ich zastępców ma zostać poszerzony o dokonywanie wpisów w księgach wieczystych i wydawanie notarialnych nakazów zapłaty.

Notariusze mają być upoważnieni do dokonywania w księgach wieczystych wpisów własności nieruchomości związanych z ustanowieniem odrębnej własności lokali oraz z ustanowieniem i obciążeniem odrębnej własności lokali ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tych lokali. Powierzenie notariuszom dokonywania wpisów w księgach wieczystych ma stanowić rozwiązanie

¹ Projekt ustawy zmierza do nowelizacji: ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 z późn. zm.), ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 z późn. zm.), ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.), ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896 z późn. zm.) i ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2224 z późn. zm.).

alternatywne, zależne od woli stron. Na wpis dokonany przez notariusza ma przysługiwać skarga do sądu rejonowego, w którym jest prowadzona księga wieczysta. Po wniesieniu skargi sąd będzie rozpatrywał sprawę jako sąd pierwszej instancji (nowelizowany art. 79 ustawy i wprowadzany art. 79a ustawy).

Projekt ustawy zmierza również do ustanowienia nowej instytucji notarialnego nakazu zapłaty i powierzenia jego wystawiania notariuszom i ich zastępcom. W tym celu do ustawy wprowadzany jest nowy rozdział 7a „Notarialne nakazy zapłaty”, który objąć ma art. 105a-105j ustawy. Notarialny nakaz zapłaty będzie mógł być wydany, jeżeli wysokość dochodzonego roszczenia nie przekroczy kwoty 75 000 zł, jego zasadność nie budzi wątpliwości i jest udowodniona dokumentem dołączonym do wniosku o wydanie nakazu zapłaty, w szczególności dokumentem urzędowym, zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem lub wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu. Notarialny nakaz zapłaty nie będzie mógł być wydany, jeżeli kwota roszczenia przekroczy 75 000 zł, jego zasadność budzi wątpliwości, roszczenie stało się wymagalne wcześniej niż w okresie trzech lat przed złożeniem wniosku o wydanie nakazu zapłaty oraz gdy wniosek ten nie spełni wymogów formalnych określonych we wprowadzanym art. 105b ustawy. Notarialny nakaz zapłaty nie będzie mógł być również wydany w sytuacji, gdy prowadzone jest postępowanie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami lub gdy sprawa dotycząca tego roszczenia została prawomocnie zakończona przed sądem powszechnym. W razie braku podstaw do wydania notarialnego nakazu zapłaty, notariusz będzie sporządzał protokół o odmowie jego wydania. Wówczas wnioskodawca będzie mógł skierować sprawę do sądu. Jeżeli natomiast spełnione zostaną ustawowe przesłanki wydania notarialnego nakazu zapłaty, to notariusz, wraz z tym nakazem, będzie doręczał zobowiązanej osobie formularz sprzeciwu od tego nakazu oraz pouczenie o sposobie i terminie jego zaskarżenia i o skutkach niezaskarżenia. Skuteczne wniesienie sprzeciwu ma powodować utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty, podobnie jak nedoręczenie go bezpośrednio osobie zobowiązanej. Wypis notarialnego nakazu zapłaty wraz ze wzmianką o niewniesieniu sprzeciwu ma być podstawą do uzyskania klauzuli wykonalności, którą będzie nadawał sąd rejonowy właściwy dla osoby zobowiązanej.

Uprawnienie do dokonywania wpisów w księgach wieczystych i wydawania notarialnych nakazów zapłaty ma przysługiwać jedynie notariuszom legitymującym się dwuletnim okresem nienagannego prowadzenia kancelarii, a w przypadku zastępców notarialnych, po upływie co najmniej dwóch lat zatrudnienia ich w tym charakterze w kancelarii notarialnej, jeżeli nie wydano przeciwko nim prawomocnego orzeczenia o nałożeniu kary dyscyplinarnej.

Projekt ustawy zmienia też reguły ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej przez notariuszy. Minister Sprawiedliwości ma być upoważniony do zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współżycia społecznego, dobro notariatu i wagę naruszonych obowiązków. Notariusz będzie mógł być zawieszony, jeżeli: a) przeciwko niemu będzie prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn zabroniony

zagrożony jest karą pozbawienia wolności lub b) wobec notariusza będzie prowadzone postępowanie o częściowe lub całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego. Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości o zwieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych ma przysługiwać zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie wnoszone w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu postanowienia wraz z uzasadnieniem. W okresie zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych, za zgodą właściwej izby notarialnej, będzie on mógł podjąć dodatkowe zatrudnienie lub zajęcie. W przypadku braku takiej zgody, notariuszowi będzie przysługiwać odwołanie do Ministra Sprawiedliwości (wprowadzany art. 15a ustawy).

Projekt ustawy zmierza też do wprowadzenia nowych instytucji: Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu (dalej: RDN) i dochodzenia dyscyplinarnego. W tym celu do ustawy wprowadzany jest nowy rozdział 6a „Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu”, który ma objąć art. 70a-70e ustawy. Zadaniem Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu ma być prowadzenie dochodzeń dyscyplinarnych, składanie wniosków o wszczęcie postępowań dyscyplinarnych i występowanie w roli oskarżyciela przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach, w których złożył on wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie upoważniony do przystępowania do postępowania dyscyplinarnego w charakterze oskarżyciela na jego każdym etapie i do składania środków zaskarżenia. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie wszczynać dochodzenia dyscyplinarne z urzędu, na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub na wniosek organu samorządu notarialnego. Będzie powoływany przez Ministra Sprawiedliwości na pięcioletnią kadencję spośród trzech kandydatów będących notariuszami przedstawionych przez Krajową Radę Notarialną.

Projektowana ustawa ma wejść w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 105j ustawy dotyczącego warunków technicznych i organizacyjnych kancelarii notariuszy wystawiających notarialne nakazy zapłaty, który ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

Projekt **nie zawiera** przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Autor:

Justyna Łacny

ekspert ds. legislacji

w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

SĄD NAJWYŻSZY

Rzeczypospolitej Polskiej

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Warszawa, 15 lutego 2023 r.

BSA I.021.1.2023

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L.dz. DS. 178.80.2023

Data wpływu 21.02.2023

Pan

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z 12 stycznia 2023 r., SPS-WP.020.4.5.2023, działając na podstawie art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904 oraz z 2022 r. poz. 480 i 1259), w załączeniu uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz zmianie niektórych innych ustaw.*

Z poważaniem,

dr hab. Małgorzata Manowska

/pismo podpisane podpisem elektronicznym/

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-WP.020.4.8.2023

Data wpływu 22.02.23

SAŁD NAJWYŻSZY

Rzeczypospolitej Polskiej

Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

Warszawa, dnia 14 lutego 2023 r.

BSA I.021.1.2023

Uwagi Sądu Najwyższego do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy

– Prawo o notariacie oraz zmianie niektórych innych ustaw

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie¹ i niektórych innych ustaw (dalej jako: „Projekt”), którym zmienia się ponadto m.in. ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny², ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego³ czy ustawę z dnia 8 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece⁴. Projekt ma na celu m.in. usprawnienie i przyspieszenie procesu dokonywania wpisów w księgach wieczystych przez odciążenie sądów wieczystoksięgowych, a także wprowadzenie instytucji notarialnych nakazów zapłaty mających umożliwić odciążenie sądów od konieczności rozstrzygania części spraw cywilnych rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym w ramach konstrukcji odwrócenia sporu⁵. W powyższym zakresie proponuje się przyznanie notariuszom dodatkowych kompetencji.

Odrębnym celem proponowanych regulacji jest przemodelowanie nadzoru sprawowanego nad notariatem przejawiającym się rozbudową kompetencji nadzorczych. Proponowane zmiany stanowią gruntowną reformę notariatu oraz systemu ksiąg wieczystych.

Uwagi do przedłożonego projektu usystematyzowano według ww. trzech zagadnień, tj. II – wpisy w księgach wieczystych, III – notarialny nakaz zapłaty, IV – postępowanie dyscyplinarne.

Należy zauważyć, że zbliżone rozwiązania prawne zawierał Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2701)⁶, który został odrzucony na posiedzeniu nr 67 Sejmu RP w dniu 1 grudnia 2022 r.⁷. Sąd Najwyższy przedstawił uwagi do projektu wskazanej ustawy pismami z 9 czerwca 2022 r. (BSA I.021.37.2022) oraz z 1 grudnia 2022 r. (BSA I. 022.23.2022).

¹ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1799). Dalej: „Pr.Not.”.

² Tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.

⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 146 ze zm.

⁵ Por. M. Kostwiński, Merytoryczne rozpoznanie sprawy w procesie cywilnym w ramach konstrukcji odwrócenia sporu, Warszawa 2019, s. 8 i n.

⁶ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2701>

⁷ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2701>

II. Dokonywanie wpisów w księgach wieczystych

a) Uwagi ogólne

Projektowana ustawa przyznaje notariuszom uprawnienie do rozpoznawania, na żądanie strony, wniosków o wpis i dokonywania wpisów w księgach wieczystych dotyczących: ustanowienia, ustanowienia i obciążenia odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu, jak również dotyczących przyłączenia i odłączenia nieruchomości lub ich części, związanych z ustanowieniem odrębnej własności lokalu, wraz z ujawnieniem w księgach wieczystych ograniczonych praw rzeczowych, ograniczeń w rozporządzaniu oraz innych praw i roszczeń, jak również do podejmowania innych czynności oraz rozpoznawania innych wniosków niezbędnych do rozpoznania wniosku o wpis w księdze wieczystej dotyczącego ustanowienia odrębnej własności lokalu, a także dokonywania sprostowania wpisów, które dokonywał (art. 79 pkt 1 d Pr.Not).

Zmiany te podyktowane są dążeniem do usprawnienia i przyspieszenia procesu dokonywania wpisów w księgach wieczystych przez odciążenie sądów wieczystoksięgowych. Wprowadzenie przedmiotowego rozwiązania nie powinno oddziaływać na dotychczasowe rozwiązania dotyczące dokonywania wpisów w księgach wieczystych przez sądy, lecz ma stanowić alternatywny mechanizm, z którego skorzystanie będzie uzależnione wyłącznie od woli zainteresowanych podmiotów.

Ograniczeniem stosowania nowych instrumentów prawnych jest projektowane rozwiązanie (art. 79a Pr.Not) zakładające, że uprawnienie do dokonywania wpisów w księdze wieczystej (a także wydawania notarialnych nakazów zapłaty) ma przysługiwać wyłącznie notariuszowi prowadzącemu kancelarię (lub zastępcy notarialnemu) co najmniej przez dwa lata, pod warunkiem, że nie wydano przeciwko niemu prawomocnego orzeczenia o nałożeniu kary dyscyplinarnej. Notariusz może złożyć do Ministra Sprawiedliwości wniosek o wydanie zaświadczenia o upoważnieniu do dokonywania wpisów w księdze wieczystej lub wydawania notarialnych nakazów zapłaty (art. 79a Pr. Not.).

b) Projektowane rozwiązania

Zgodnie z projektowanym art. 1 § 1 Pr.Not. notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną, a także do dokonywania czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej, o których mowa w art. 79 pkt 1d i 5a (czynności notarialne), tj. odnoszących się do rozpoznawania wniosków o wpis w księdze wieczystej oraz wydawania notarialnych nakazów zapłaty (zob. uwagi w pkt III).

De lege lata zgodnie z art. 79 Pr. Not. notariusz dokonuje następujących czynności: 1) sporządza akty notarialne; 1a) sporządza akty poświadczenia dziedziczenia; 1b) podejmuje czynności dotyczące europejskiego poświadczenia spadkowego; 1c) podejmuje czynności związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i z tymczasowym

przedstawicielem w zakresie udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, na zasadach określonych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw⁸; 2) sporządza poświadczenia; 4) spisuje protokoły; 5) sporządza protesty weksli i czeków; 6) przyjmuje na przechowanie pieniądze, papiery wartościowe, dokumenty, dane na informatycznym nośniku danych, o którym mowa w przepisach o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne; 6a) prowadzi rejestry akcjonariuszy prostych spółek akcyjnych oraz podejmuje związane z tym czynności; 7) sporządza wypisy, odpisy i wyciągi dokumentów; 8) sporządza, na żądanie stron, projekty aktów, oświadczeń i innych dokumentów; 8a) składa wnioski o wpis w księdze wieczystej wraz z dokumentami stanowiącymi podstawę wpisu w księdze wieczystej; 9) sporządza inne czynności wynikające z odrębnych przepisów.

Projektowany art. 79 pkt 1d Pr.Not. przewiduje natomiast, że notariusz ma rozpoznawać, na żądanie strony, wnioski o wpis w księdze wieczystej dotyczące: ustanowienia, ustanowienia i obciążenia odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu, jak również rozpoznaje wnioski o wpis w księdze wieczystej dotyczące przyłączenia i odłączenia nieruchomości lub ich części, związane z ustanowieniem odrębnej własności lokalu, wraz z ujawnieniem w księgach wieczystych ograniczonych praw rzeczowych, ograniczeń w rozporządzaniu oraz innych praw i roszczeń, jak również, podejmuje inne czynności oraz rozpoznaje inne wnioski niezbędne do rozpoznania wniosku o wpis w księdze wieczystej dotyczący ustanowienia odrębnej własności lokalu, a także dokonuje sprostowania wpisów, których dokonał. Z kolei zgodnie z art. 79 pkt 1e Pr.Not. notariusz ma zawiadamiać o dokonanym wpisie wnioskodawcę oraz osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić, pouczając o terminie i sposobie zaskarżenia oraz skutkach niezaskarżenia wpisu.

W projektowanych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego zastrzeżono (art. 626¹⁴ k.p.c.), że przepisy Rozdziału 6 Działu III Księgi drugiej Kodeksu – tj. postępowanie wieczystoksięgowe – stosuje się odpowiednio do czynności notariusza, o których mowa w art. 79 pkt 1d i 1e Pr.Not. Ponadto art. 626⁸ § 8 k.p.c. nadaje się treść, że wpis w księdze wieczystej podpisany nie tylko przez sędziego lub referendarza, lecz także przez notariusza, uważać się będzie za dokonany z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych. Dodaje się także § 12–14 do przepisu regulującego problematykę wpisu, wskazując, że wpisu (a także sprostowania wpisu) w zakresie art. 79d Pr. Not. dokonywać ma notariusz sporządzający akt notarialny dotyczący danego prawa, a na wpis dokonany przez notariusza służyć ma skarga do sądu⁹. Sąd miałby rozpoznawać sprawę jako sąd pierwszej instancji, stosując odpowiednio przepisy art. 518¹ § 3 oraz art. 398²⁴. Skarga miałaby być wnoszona do sądu w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zawiadomienia o wpisie, a w przypadku braku zawiadomienia – od dnia dowiedzenia się o dokonaniu wpisu (art. 626⁸ § 13 k.p.c.).

⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 170.

⁹ W którym prowadzona jest księga wieczysta.

Ponadto zastrzega się, że w przypadku braku podstaw do dokonania wpisu lub istnienia przeszkody do jego dokonania lub zaistnienia okoliczności uzasadniających zwrot wniosku przez sąd notariusz byłby zobowiązany do niezwłocznego przekazania wniosku o wpis do sądu (art. 626⁸ § 14 k.p.c.).

W uzasadnieniu projektu wskazano, że w obowiązującym stanie prawnym notariusz pełni funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości, sporządzając akty poświadczenia dziedziczenia jako czynności z zakresu ochrony prawnej. Zwrócono także uwagę, że notariusz wykonuje szereg czynności o charakterze urzędowym (m.in. pobiera podatki i opłaty skarbowe). Ma to uzasadniać powierzenie notariuszom dodatkowych zadań leżących dotychczas w kompetencji sądów. Ma to się odnosić do sytuacji, w których nie występuje spór między uczestnikami dokonywanych czynności, czy stronami potencjalnego postępowania sądowego.

W ocenie projektodawcy dokonanie wpisu w księdze wieczystej nie powinno być utożsamiane z kompetencją sądu do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, lecz „ma charakter udzielenia ochrony prawnej i uwzględnia istniejące już rozwiązania w zakresie wydawania aktu poświadczenia dziedziczenia, które zastępuje orzeczenie sądu wydawane w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku”¹⁰. Zdaniem twórców proponowanych rozwiązań przyznanie notariuszom możliwości dokonywania w określonych przypadkach wpisów w księgach wieczystych „odpowiada na zapotrzebowanie społeczne, tak aby umowy przenoszące prawo własności i ustanawiające ograniczone prawa rzeczowe były wykonywane niezwłocznie”¹¹. Przełożyć się to by miało jakoby na „usprawnienie i przyspieszenie procesu dokonywania wpisów, a także na poprawę efektywności działania systemu związanego z obrotem nieruchomościami, przy jednoczesnym ułatwieniu obywatelom uzyskania wpisów ustanawianej na ich rzecz własności i równoczesnej redukcji kosztów kredytów hipotecznych”¹². Powyższe ma przemawiać za umożliwieniem notariuszowi dokonywania wpisów własności nieruchomości w zakresie niezbędnym dla ustanowienia odrębnej własności lokali oraz ustanowieniem i obciążeniem odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi, a także innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu. Uznano, że skoro wpisy w tych wypadkach nie nasuwają problemów prawnych, to nie powinny ich generować wpisy dokonywane także przez notariuszy. Wyrażono przekonanie, że zakres przedmiotowy może w przyszłości ulec rozszerzeniu, mając na względzie doświadczenia związane z wdrażaniem i funkcjonowaniem tworzonego systemu, w tym odnoszącego się do obsługi przez notariuszy systemu teleinformatycznego. Proponuje się wprowadzenie rozwiązań polegających na wydawaniu przez Ministra Sprawiedliwości decyzji w przedmiocie udzielenia poszczególnym notariuszom i zastępcom notarialnym dostępu do systemu teleinformatycznego z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa informatycznego.

Jak wskazano, powyższy mechanizm ma stanowić alternatywę, utrzymuje się bowiem rozwiązanie dotyczące dokonywania wpisów do ksiąg wieczystych przez sądy.

¹⁰ Zob. uzasadnienie projekt ustawy, s. 2.

¹¹ Zob. uzasadnienie projekt ustawy, s. 4.

¹² Zob. uzasadnienie projektu ustawy, s. 5.

Proponuje się wprowadzenie mechanizmu sądowej kontroli czynności dokonanej przez notariusza w postaci skargi do sądu rejonowego, w którym prowadzona jest księga wieczysta. Sąd ma rozpoznawać skargę jako sąd pierwszej instancji, przy czym – odwołując się do rozwiązań odnoszących się do skargi na wpis referendarza sądowego - przyjęto rozwiązanie, że do czasu jej rozpoznania wpis będzie pozostawał w mocy.

c) Ocena projektowanych rozwiązań odnośnie do ksiąg wieczystych

W obowiązującym stanie prawnym notariusz jest uprawniony do określonych czynności z zakresu ochrony prawnej w postaci sporządzania aktów poświadczenia dziedziczenia (art. 79 pkt 1a Pr.Not.), a także podejmowania czynności dotyczących europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 79 pkt 1b Pr.Not.). Powierzenie notariuszom nowych kompetencji w postaci uprawnienia do dokonywania wpisów w księdze wieczystej nasuwa wątpliwości, mając na względzie problematykę konstytucyjnego prawa do sądu, charakter instytucji wpisu, a także kategorie sytuacji, w których miałyby on następować.

Art. 626⁸ § 6 k.p.c. stanowi wprost, że w postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem¹³. Dokonywany na podstawie art. 626⁸ k.p.c. wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem samoistnym niewymagającym wydania postanowienia zarządzającego¹⁴. Wpis jest formą orzeczenia sądowego, które polega na ujawnieniu w księdze wieczystej powstania, przeniesienia, zmiany lub ustania praw rzeczowych, praw osobistych i roszczeń, a także na usunięciu niezgodności ujawnionego w księdze wieczystej stanu prawnego z rzeczywistym stanem prawnym i na ostrzeżeniu o takiej niezgodności¹⁵.

Z pojęciem wpisu łączy się każdą adnotację¹⁶ w księdze wieczystej, z której wynika zmiana stanu prawnego nieruchomości lub określonych danych faktycznych¹⁷. Zazwyczaj wpis w księdze wieczystej postrzega się jako orzeczenie rozstrzygające co do istoty sprawy w związku z rozstrzygnięciem o zarejestrowaniu aktualnego stanu prawnego nieruchomości¹⁸. W sprawach wieczystoksięgowych „istotę sprawy” określają przesłanki materialnoprawne wniosku o wpis, taka bowiem postać orzeczeń jest właściwa rozstrzygnięciu o zasadności żądania wnioskodawcy domagającego się udzielenia ochrony prawnej przez potwierdzenie jego praw rzeczowych (wpisy w dziale II), ukonstytuowania ich, jeżeli przepis takiego wpisu wymaga (wpisy w dziale II albo IV), lub wzmocnienia skuteczności praw osobistych i roszczeń¹⁹ (wpisy w dziale III,

¹³ Uzasadnienia wpisu nie sporządza się.

¹⁴ Na gruncie dekretu z 11.10.1946 r. Prawo o księgach wieczystych (Dz.U. Nr 57, poz. 320 ze zm.) sąd o wpisie orzekał postanowieniem.

¹⁵ Zob. S. Rudnicki, Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Przepisy o postępowaniu w sprawach wieczystoksięgowych. Komentarz, Warszawa 2005, s. 135.

¹⁶ Regulacja dotycząca zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie informatycznym wprowadziła dla wszystkich zapisów o charakterze czynności technicznych zbiorcze pojęcie adnotacji. Szerzej zob. P. Siciński, Wzmianki w księdze wieczystej, cz. 1, Nieruchomości 2006, nr 2, s. 13 i n.

¹⁷ Zob. H. Cieplą, E. Bałan-Gonciarz, Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Komentarz po nowelizacji prawa hipotecznego, wzory wniosków o wpis, wzory wpisów do księgi wieczystej, Warszawa 2011, s. 65.

¹⁸ Zob. A. Maziarz, Postępowanie wieczystoksięgowe. Komentarz, Warszawa 2008, s. 140.

¹⁹ Zob. postanowienie SN z 29.06.2004 r., II CK 541/03, OSNC 2005, nr 6, poz. 112.

wymienione w art. 16 u.k.w.h. i w innych ustawach)²⁰. Doniosłość prawna wpisów może być różna. Wpisy mogą mieć bowiem zróżnicowany charakter – mogą być realizowane jako orzeczenia merytoryczne (co do istoty sprawy) odnośnie do wpisów, których skutkiem jest zaświadczenie o stanie prawnym nieruchomości (art. 518 zdanie pierwsze w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W sytuacji, w której dotyczą innej kwestii niż stan prawny nieruchomości, zyskują charakter czynności o charakterze technicznym²¹, której podjęcie wymaga uprzedniego wydania postanowienia sądu wieczystoksięgowego lub zarządzenia na podstawie art. 354 i art. 362 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.²². Tego rodzaju wpisy mają charakter wyjątkowy, ich znaczenie na przestrzeni lat podlega ograniczeniu²³.

Katalog sytuacji, co do których przyznaje się notariuszom uprawnienie do dokonywania wpisów - wpis w księdze wieczystej dotyczący ustanowienia i obciążenia odrębnej własności lokalu ograniczonymi prawami rzeczowymi oraz innymi roszczeniami dotyczącymi tego lokalu, jak również wpis w księdze wieczystej dotyczący przyłączenia i odłączenia nieruchomości lub ich części, związany z ustanowieniem odrębnej własności lokali, wraz z ujawnieniem w księgach wieczystych ograniczonych praw rzeczowych, ograniczeń w rozporządzaniu oraz innych praw i roszczeń – należy do pierwszej z ww. kategorii. Chodzi bowiem o postaci stanowczego rozstrzygnięcia o materialnoprawnej istocie sprawy, która w świetle art. 626⁸ § 6 k.p.c. jest orzeczeniem. Wyraźnego zaakcentowania wymaga, że wpis w takich wypadkach stanowi akt władczy, rozstrzygający (bezpośrednio lub pośrednio) o prawie podmiotowym, prowadząc do ujawnienia w księdze wieczystej ważnego społecznie prawa (prawa własności)²⁴. Należy zwrócić uwagę zwłaszcza na wpis konstytutywny w postaci założenia nowej księgi wieczystej w wyniku wyodrębnienia lokalu, który ma bardzo skomplikowany i złożony charakter²⁵, zaś ewentualne błędy w powyższym zakresie stawiają pod znakiem zapytania bezpieczeństwo obrotu nieruchomości.

W świetle powyższego należy odpowiedzieć na pytanie, czy notariusz jako organ ochrony prawnej, który pełni funkcję publiczną polegającą na wykonywaniu zadań powierzonych przez państwo w związku ze stosowaniem prawa, powinien być uprawniony do dokonywania tak rozumianych wpisów ujmowanych w projekcie w kategorii czynności notarialnych.

Przez sprawowanie wymiaru sprawiedliwości jako kwalifikowaną postać ochrony prawnej rozumie się imperatywną działalność sądów, polegającą nie tylko na wymierzaniu kar oraz rozstrzygnięciu konfliktów prawnych, lecz także spraw niekonfliktowych w celu

²⁰ Np. mają charakter informacyjny albo obejmują stan faktyczny.

²¹ Por. K. Markiewicz [w:] System Prawa Procesowego Cywilnego pod red. T. Erecińskiego, Postępowanie nieprocesowe. Tom IV cz. 1 vol. 2 pod red. T. Erecińskiego i K. Lubińskiego, Warszawa 2021, s. 1548 i n.

²² Por. postanowienie SN z 26.06.2001 r., III CKN 766/00. Lex nr 551117.

²³ Szerzej zob. E. Jefimko, Postępowanie wieczystoksięgowe jako szczególny rodzaj postępowania nieprocesowego (zagadnienia wybrane), Przegląd Sądowy 2002, nr 10, s. 55 i n.; K. Markiewicz, Zasady orzekania w postępowaniu nieprocesowym, Warszawa 2013, s. 72 i n.

²⁴ Por. uchwała SN z 20.09.1996 r., III CZP 104/96, OSNC 1996, nr 12, poz. 163.

²⁵ Wyodrębnienie wymaga dokonania wpisów także w księdze macierzystej w SOWKW (System Obsługi Wydziałów Ksiąg Wieczystych).

zabezpieczenia przestrzegania i realizowania obowiązujących norm prawnych²⁶. Zgodnie z art. 175 Konstytucji RP wymiar sprawiedliwości w Polsce sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i wojskowe. Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości zostało powierzone jedynie sądom, tzn. przysługuje im wyłączność sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Terminem „sąd” w rozumieniu art. 175 Konstytucji można objąć nie tylko sądy państwowe wskazane w ustawie zasadniczej, lecz także inne organy *quasi*-sądowe pod warunkiem jednak, że spełnione zostaną warunki ustrojowe z art. 45 Konstytucji²⁷, tj. właściwość, niezależność, bezstronność i niezawisłość. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 października 2007 r., SK 7/06²⁸, wyraźnie wskazał, że „z Konstytucji wynika zasada, że wymiar sprawiedliwości jest sprawowany przez sędziów. Niezawisły i niezależny sąd to z założenia sąd składający się z sędziów. Odstępstwa są dopuszczalne, jeżeli zostaną spełnione łącznie dwa warunki: Po pierwsze, wyjątki muszą być uzasadnione konstytucyjnie legitymowanym celem i mieścić się w granicach realizacji tego celu (...). Po drugie, muszą być spełnione wszystkie istotne "materialnie" warunki, od których uzależniona jest bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu”.

Prawo do sądu nie wyłącza zatem możliwości przekazania sprawy pod osąd lub wykonywania czynności orzeczniczych do kompetencji innego podmiotu niż sąd w rozumieniu konstytucyjnym, lecz niezbędne jest w takim wypadku respektowanie określonych wartości, a także stworzenie mechanizmów sądowej kontroli prawidłowości i zasadności dokonanych czynności²⁹. Jedynie drugi z tych mechanizmów (w postaci skargi do sądu przysługującej od wpisu dokonanego przez notariusza) został zagwarantowany w projektowanej regulacji. Powyższe czyni wątpliwym możliwość przekazania notariuszom kompetencji związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, które mając na względzie charakter wpisu wieczystoksięgowego nie stanowi wyłącznie, jak się wydaje, udzielenia ochrony prawnej. Ma to tym większe znaczenie, że wyrażonym przez projektodawcę założeniem jest docelowo rozszerzenie kompetencji notariuszy na wszystkie wpisy dokonywane w następstwie czynności notarialnych.

Należy zatem przyjąć, że organ niebędący sądem nie powinien podejmować działań, w tym formalnie kwalifikowanych jako czynności notarialne, które wkraczają w sferę sprawowania wymiaru sprawiedliwości. To sąd - będący organem państwa - pełniący swoje funkcje w zakresie wymiaru sprawiedliwości, powinien udzielać ochrony prawnej, której odzwierciedleniem jest władcza decyzja podjęta w wydawanym orzeczeniu³⁰, co należy odnieść także do wpisu.

Kontrowersje wzbudza także samo sformułowanie zawarte w art. 79 pkt 1d Pr.Not., że notariusz „rozpoznaje, na żądanie strony, wnioski” o wpis w księdze wieczystej. Jest ono niekompatybilne z trafnym założeniem wyrażonym w art. 626⁸ § 14 k.p.c., że w przypadku braku podstaw do dokonania wpisu lub istnienia przeszkody do jego dokonania, notariusz jest

²⁶ Zob. uchwała SN z 24.11.2021 r., III CZP 80/20, Legalis nr 2633178.

²⁷ Por. P. Grzegorzczak, K. Weitz [w:] M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Komentarz*, tom 1, Warszawa 2016, s. 1119

²⁸ OTK-A 2007, nr 9, poz. 108.

²⁹ Por. P. Ryłski, *Pozycja ustrojowa i procesowa referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym*, Prawo w Działaniu 2011, nr 10, s. 167.

³⁰ Szerzej zob. T. Zembruski, *Nieważność postępowania w procesie cywilnym*, Warszawa 2017, s. 150 i n.

zobligowany przekazać wniosek o wpis do sądu. Niezależnie od powyższego może w powszechnym odbiorze powstawać wrażenie, że notariusz *de facto* rozpoznaje swój własny wniosek, mimo przyjęcia założenia, że chodzi o sytuacje, w których nie powstaje spór między stronami czynności notarialnej.

Utworzenie instytucji wpisu dokonywanego przez notariusza, czy też zrównanie go pod względem skutków z wpisem dokonywanym przez sąd napotyka wiele wątpliwości i trudności pod względem organizacyjnym, jak choćby na tle rozpoznawania nowego rodzaju środka zaskarżenia wzorowanego na skardze na orzeczenie referendarza sądowego, czy też trybu i sposobu dokonywania sprostowania błędów we wpisie dokonanym przez notariusza. Można spodziewać się także wątpliwości i rozbieżności odnośnie do określenia, w jakim zakresie notariusz miałby stosować regulację postępowania wieczystoksięgowego z art. 626¹ i n. k.p.c.

Dodatkowo należy odnotować prezentowane w przestrzeni publicznej założenie³¹, zgodnie z którym koszty związane z wprowadzeniem projektowanych rozwiązań³² miałyby być pokryte ze środków przeznaczonych na funkcjonowanie sądów. W uzasadnieniu Projektu podano ogólny koszt projektowanej ustawy w 2023 r. na kwotę 12,83 zł ze wskazaniem odpowiednich źródeł oraz zaznaczeniem, że koszt podłączenia notariuszy do Systemu Ksiąg Wieczystych i nowy sposób autoryzacji eKW należy szacować na ok. 5 mln zł. Należy zaznaczyć, że funkcjonujący system teleinformatyczny, do korzystania z którego mieliby zostać dopuszczeni notariusze, został sfinansowany ze środków publicznych, a także jest utrzymywany z tychże. Co więcej, można założyć, że wdrożenie kosztownych rozwiązań technicznych powiązane będzie zapewne docelowo z pozbawieniem Skarbu Państwa wpływu z opłat sądowych uiszczanych od wniosków³³ wieczystoksięgowych, które to, jak można mniemać, zostaną przejęte w określonym stopniu przez notariuszy³⁴.

W praktyce w ostatnich latach³⁵ obserwuje się spadek liczby wniosków wieczystoksięgowych, zaś przewidywany czas wdrożenia nowych regulacji³⁶ jest bardzo długi – wskazuje się okres do czterech lat. Podważa to trafność tezy o likwidacji zjawiska czasochłonności postępowania w przedmiocie wniosków wieczystoksięgowych.

Proponowane rozwiązania należy uznać za wyjątkowo kontrowersyjne, mając na względzie odnoszące się do wysokości nakładów potrzeby wymiaru sprawiedliwości, które powinny być realizowane celem zapewnienia jego sprawności i efektywności. Proponowany model swoistego pozasądowego postępowania wieczystoksięgowego wydaje się nie tylko wątpliwy z punktu widzenia konstytucyjnych standardów prawa do sądu, lecz także nie daje pewności z perspektywy efektywności postępowania wieczystoksięgowego przez jego odciążenie.

³¹ P. Rojek-Socha, Notariusze z nowymi kompetencjami, ale i pod nadzorem ministra – Sejm zaczął prace. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/zmiany-w-postepowaniu-dyscyplinarnym-notariuszy,515419.html>

³² Szacowane na co najmniej 15 mln zł.

³³ W zależności od rodzaju i liczby wniosków opłata wynosi między 300 a 725 zł.

³⁴ W projekcie nie przesądzony kwestii fiskalnych, w tym odnoszących się do taksy notarialnej.

³⁵ Począwszy od 2020 r.

³⁶ Zwłaszcza w ujęciu organizacyjno-technicznym.

Wydaje się, że proponowane zmiany zmierzające do przyznania notariuszowi daleko idących kompetencji, należących dotychczas do kompetencji sądów jako organów wymiaru sprawiedliwości, wymaga gruntownego przemyślenia i dyskusji. Zachodzi w tym wypadku ryzyko zaburzenia pozycji notariusza jako osoby zaufania publicznego i jego statusu charakterystycznego dla tzw. notariatu łańciskiego, zakładającego równowagę między elementami prywatnymi i publicznymi³⁷.

III. Notarialny nakaz zapłaty

a) Uwagi ogólne

Propozycja wprowadzenia instytucji notarialnych nakazów zapłaty stanowi powrót do idei upoważnienia podmiotu niebędącego sądem do dokonywania czynności zrównanych konstrukcyjnie z wydawaniem orzeczeń sądowych co do istoty sprawy³⁸. Pogłębionej refleksji i dyskusji wymaga zagadnienie, czy możliwość wydania nakazu zapłaty w takim wypadku nie stanowi naruszenia normy z art. 45 Konstytucji RP gwarantującej każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. W ocenie projektodawcy sporządzenie przez notariusza nakazu zapłaty nie powinno być łączone z kompetencją sądu (lub referendarza sądowego) do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, lecz ma mieć charakter udzielania ochrony prawnej, która wymaga zapewnienia stronie przeciwnej (osobie zobowiązanej do wykonania notarialnego nakazu zapłaty) możliwości nieskomplikowanego i bezkosztowego zniweczenia nakazu w wyniku jego uchylecia. Sprzeciw od notarialnego nakazu zapłaty ma być wnoszony w formie pisemnej w terminie dwutygodniowym od jego doręczenia, a wyrażenie woli utraty mocy przez notarialny nakaz zapłaty wywołuje skutek anulacyjny. Analizowana instytucja wpisuje się w konstrukcję tzw. spiesznego traktowania sprawy zakładającej wprowadzenie instrumentów pozwalających „uprościć i skrócić zwyczajne postępowanie sądowe i ulżyć sądom, uprawnionemu dać możliwość szybkiego uzyskania orzeczenia sądowego, a zobowiązanemu oszczędzić zbędnych kosztów sporu”³⁹.

Proponuje się umiejscowienie przepisów odnoszących się do notarialnych nakazów zapłaty w Pr. Not. (art. 105a – 105k) jako „Rozdział 7a”. Analiza przedmiotowych przepisów nie pozostawia wątpliwości, że notarialny nakaz zapłaty ma być czynnością notarialną, a nie orzeczeniem. Oznacza to, że notariusz nie będzie traktowany jako organ postępowania cywilnego, zatem podejmowane czynności nie mają mieć charakteru czynności procesowych. Wywołuje to wątpliwość, czy notarialny nakaz zapłaty należy traktować jak tytuł egzekucyjny

³⁷ Szerzej zob. M.K. Kolański, *Odpowiedzialność cywilna notariusza*, Toruń 2005, s. 39 i n.

³⁸ Analogiczne rozwiązania przewidywał tzw. pakiet wierzycielski przygotowany w 2016 r.

³⁹ Zob. W. Pressner, *Postępowanie nakazowe i upominawcze (podobieństwa i różnice)*, Nowa Palestra 1933, nr 2, s. 7 i n. Por. T. Zembrzusi, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Artykuły 367 – 505*³⁹, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, s. 993 i n.

niebędący orzeczeniem sądu w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., co determinuje zakres środków obrony dłużnika⁴⁰.

Wyrażone wątpliwości i poczynione powyżej uwagi odnośnie do przyznania uprawnień notariuszom w postępowaniu wieczystoksięgowym pozostają adekwatne do notarialnych nakazów zapłaty. Pogłębionej dyskusji wymaga zagadnienie, czy wydawanie nakazów zapłaty, łączone z tzw. postępowaniami przyspieszonymi w prawie procesowym⁴¹, mieści się w pojęciu wymiaru sprawiedliwości⁴². Nakaz zapłaty zawiera ustosunkowanie się sądu do prawa do powództwa w znaczeniu materialnym z korzyścią dla podmiotu poszukującego ochrony praw majątkowych⁴³. Notarialny nakaz zapłaty nie jest natomiast orzeczeniem, lecz jest czynnością notarialną. Notariusz nie może być zatem postrzegany jako organ postępowania cywilnego, a podejmowane przez niego czynności nie mają charakteru czynności procesowych. Zakres obowiązków notariusza rozpoznającego wniosek o wydanie nakazu zapłaty nie ogranicza się jednak do formalnej oceny żądania oraz dokumentów załączonych do wniosku. Oczekuje się od niego zweryfikowania, czy - na podstawie przytoczonych w pisemnym wniosku okoliczności - wnioskodawcy przysługuje prawo do żądania określonego świadczenia od osoby wskazanej jako zobowiązana⁴⁴. Powstaje wątpliwość, że wprowadzie notariusz - wydając nakaz zapłaty - nie będzie sprawował wymiaru sprawiedliwości ani rozpoznawał sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c., lecz ocena przedmiotowej kwestii celem udzielenia ochrony prawnej będzie miała zbliżony charakter, jak w wypadku wstępnej oceny pozwu poprzedzającej wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym albo upominawczym. Powierzenie mu czynności, które są powiązane z funkcjami sądu w zakresie merytorycznego rozstrzygnięcia sporów cywilnych⁴⁵, wywołuje kontrowersje.

b) Rozwiązania szczegółowe

Uwagi do art. 105a § 1 Pr.Not.

Zgodnie z projektem na pisemny wniosek notariusz, posiadający zaświadczenie o którym mowa w art. 79a § 3, będzie mógł wydać nakaz zapłaty obejmujący roszczenia majątkowe w kwocie do 75.000 złotych. Uwzględnienie wniosku strony ma być możliwe, jeżeli

⁴⁰ Por. M. Jobska, Zażalenie na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności (art. 795 k.p.c.) a powództwo przeciwegzekucyjne (art. 840 §1 pkt 1 k.p.c.) w przypadku poddania się przez dłużnika egzekucji wprost z aktu notarialnego, NC 2006, nr 5, s. 124 i n.

⁴¹ Por. T. Zembrzuski, *Brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym a nadanie sprawie biegu* [w:] A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński (red.), *Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, Warszawa 2017, s. 543.

⁴² Szerzej zob. A. Kościółek, *Kompetencja referendarza sądowego do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu cywilnym w świetle konstytucyjnej zasady sądowego wymiaru sprawiedliwości*, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 2021, nr 1, s. 353 i n.

⁴³ Szerzej zob. R. Obrębski, *Właściwość miejscowa sądu w postępowaniu nakazowym* (de lege lata i de lege ferenda), *Rejent* 2000, nr 2, s. 57 i n.

⁴⁴ Na temat kognicji państwowych biur notarialnych na gruncie Dekretu z dnia 18.02.1955 r. zob. E. Wengerek, *Czynności państwowych biur notarialnych w postępowaniu nakazowym i upominawczym*, *Nowe Prawo* 1957, nr 3, s. 86 i n.; J. Cagara, *Postępowanie nakazowe i upominawcze*, *Nowe Prawo* 1987, nr 1, s. 96 i n.

⁴⁵ Por. P. Ryłski, *Działanie sądu z urzędu a podstawa faktyczna wyroku cywilnego*, Warszawa 2009, s. 24 i n.

zasadność dochodzonego roszczenia nie budzi wątpliwości, w szczególności, gdy dochodzone roszczenie udowodnione jest dołączonym do wniosku dokumentem, a w szczególności: 1) dokumentem urzędowym; 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem; 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu.

Konstrukcja podstaw do wydania notarialnego nakazu zapłaty jest zbliżona do normy z art. 485 § 1 k.p.c. odnoszącej się do nakazów zapłaty wydawanych przez sąd w postępowaniu nakazowym. Zgodnie z tym przepisem sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli fakty uzasadniające dochodzone roszczenia są udowodnione dołączonym do pozwu: 1) dokumentem urzędowym; 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem; 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu. Należy zwrócić uwagę, że dołączenie określonych dokumentów urzędowych lub prywatnych oraz ich treść może bowiem świadczyć o faktach, z których wywodzone jest roszczenie procesowe, a nie wprost o zasadności dochodzonego roszczenia. Wprawdzie notariusz - wydając nakaz zapłaty - nie ma sprawować wymiaru sprawiedliwości ani rozpoznawać sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c., lecz ocena przedmiotowej kwestii celem udzielenia ochrony prawnej ma zbliżony charakter, jak w wypadku wstępnej oceny pozwu przez sąd celem wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym albo upominawczym. Uzależnianie uwzględnienia wniosku od „oceny zasadności dochodzonego roszczenia” koliduje z przyjmowanym przez ustawodawcę założeniem.

Można ponadto wyrazić wątpliwość co do konieczności wskazywania dokumentów z art. 105a § 1 Pr.Not., skoro ich katalog ma charakter otwarty. W przedmiotowej regulacji posłużono się określeniem "w szczególności", a ponadto art. 105b § 2 pkt 1 Pr.Not. przewiduje obowiązek dołączenia do wniosku „dokumentu, o którym mowa w art. 105a, lub innych dokumentów uzasadniających roszczenie”. Ocena dopuszczalności wydania nakazu zapłaty przez notariusza może być dokonana na podstawie dokumentów niewymienionych w projektowanym przepisie.

Uwagi do art. 105a § 2 Pr.Not.

Projektodawca limituje dopuszczalność wydawania notarialnych nakazów zapłaty przez zastrzeżenie, że miesięcznie notariusz może wydać nie więcej niż 200 tego rodzaju nakazów. W uzasadnieniu Projektu wskazano, że rozwiązanie to ma „przeciwdziałać nadmiernej specjalizacji notariuszy jedynie w wydawaniu nakazów zapłaty”, a zatem chodzi o niedopuszczenie do kumulacji czy też nagromadzenia nadmiaru czynności tego rodzaju przez określonego notariusza. Z drugiej strony takie rozwiązanie może powodować niepewność strony co do możliwości dokonania określonej czynności notarialnej oraz skutkować *ad casu* koniecznością poszukiwania innego notariusza, który w danym miesiącu nie wyczerpał tak określonego „limitu” wydanych notarialnych nakazów zapłaty.

Zamiast projektowanego mechanizmu można poddać pod rozagę wprowadzenie ograniczenia, aby nakaz zapłaty mógł wydać tylko notariusz, który ma siedzibę kancelarii w miejscowości położonej na terenie tego samego okręgu sądu rejonowego lub okręgowego, w obszarze, którego znajduje się adres zamieszkania dłużnika.

Uwagi do art. 105c § 1 Pr.Not.

W uzasadnieniu Projektu wskazano, że nakazem zapłaty można uwzględnić roszczenie jedynie w całości, co wynikać ma z brzmienia projektowanego art. 105c § 1. Zgodnie z tą regulacją „w notarialnym nakazie zapłaty nakazuje się osobie zobowiązanej, żeby w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia tego nakazu uiściła określone w nim należności w całości wraz z kosztami wydania tego nakazu albo w tym terminie wniosła sprzeciw do notariusza”. Brzmienie projektowanego przepisu odnosi się do powinności zaspokojenia w całości roszczenia wskazanego w nakazie zapłaty, nie przesądza natomiast kwestii, czy jest możliwe częściowe uwzględnienie wniosku o wydanie nakazu zapłaty. Pożądane jest jednoznaczne przesądzenie, czy możliwe jest wydanie nakazu zapłaty co do części roszczenia lub jednego z roszczeń, jeżeli ich wyodrębnienie jest możliwe, czy też dostrzeżenie negatywnych przesłanek determinuje oddalenie wniosku w całości. Ma to tym większe znaczenie, że czynność odmowy sporządzenia nakazu zapłaty z art. 105d § 2 Pr.Not. zdaje się mieć niezaskarżalny charakter.

Uwagi do art. 105g § 5 Pr.Not.

Projektodawca przyjął konstrukcję dyskontynuacji w wypadku wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty. Skuteczne wniesienie sprzeciwu powoduje bowiem utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty, co notariusz stwierdza protokołem, którego odpis doręcza wnioskodawcy oraz osobie zobowiązanej. Nie uregulowano natomiast kwestii kontynuowania sprawy w postępowaniu sądowym, co może mieć istotne znaczenie choćby z perspektywy zapobieżeniu przedawnienia roszczenia. Wymagania formalne wniosku nie umożliwiają wprawdzie jego formalnego przekształcenia w pozew ani zgłoszenia żądania przekazania wniosku do sądu, lecz pożądane jest wprowadzenie mechanizmu konstrukcyjnie zbliżonego do rozwiązania zawartego np. w art. 10 ust. 3⁴⁶ ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym⁴⁷. Należałoby przyjąć, że w przypadku wytoczenia powództwa w określonym terminie od dnia doręczenia protokołu stwierdzającego utratę mocy notarialnego nakazu zapłaty w odniesieniu do tego roszczenia zostają zachowane skutki wcześniejszego złożenia wniosku o wydanie notarialnego nakazu zapłaty. Brak stosownego rozwiązania osłabia sytuację prawną wierzyciela dla którego składanie wniosku do notariusza o wydanie nakazu zapłaty mogłoby się wiązać z ryzykiem przedawnienia roszczenia w wypadku zaskarżenia czynności notarialnej.

⁴⁶ W przypadku wytoczenia przez członka grupy, w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu pozwu, powództwa o roszczenie, które było objęte powództwem w postępowaniu grupowym, w odniesieniu do tego roszczenia zostają zachowane skutki wytoczenia powództwa w postępowaniu grupowym.

⁴⁷ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 446 ze zm.

IV. Postępowanie dyscyplinarne

Projekt zakłada szereg zmian w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza. Wiążą się one ze szczególną pozycją notariusza, jako funkcjonariusza publicznego, w stosunku do innych zawodów zajmujących się świadczeniem usług prawnych: adwokatów, radców prawnych czy doradców podatkowych. W uzasadnieniu projektu wskazuje się, że „w przestrzeni publicznej niestety ciągle pojawiają się liczne doniesienia o poważnych nieprawidłowościach przy wykonywaniu czynności notarialnych”. Niejednokrotnie mają one związek z działalnością kryminalną, w tym w ramach zorganizowanych grup przestępczych. Co więcej, zdarza się, że sami notariusze w związku z pełnieniem obowiązków, takich przestępstw się dopuszczają. Stąd też Projektodawca przedłożył unormowania dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy oraz wzmocnienia nadzoru.

Uwagi do art. 15a Prawa o notariacie

Proponuje się w projektowanym art. 15a Prawa o notariacie wprowadzenie możliwości zawieszenia notariusza w czynnościach. Celem tego rozwiązania jest, z jednej strony, stworzenie mechanizmu pozwalającego na szybkie odsunięcie od dokonywania czynności notarialnych notariuszy, w stosunku do których prowadzone jest postępowanie karne, z drugiej zaś wprowadzenie regulacji pozwalającej na zwiększenie bezpieczeństwa obrotu, a także przyczynienie się do wzrostu zaufania społecznego wobec notariuszy. Zawieszenie notariusza w czynnościach będzie formą nadzoru sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości nad notariatem.

Projektowana regulacja art. 15a Prawa o notariacie wskazuje, że Minister Sprawiedliwości, mając na względzie bezpieczeństwo obrotu, zasady współżycia społecznego, dobro notariatu, a także wagę naruszonych obowiązków, postanowieniem może zawiesić notariusza w czynnościach zawodowych, jeżeli:

1) przeciwko notariuszowi jest prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą pozbawienia wolności;

2) wobec notariusza jest prowadzone postępowanie o częściowe bądź całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono doradcę tymczasowego.

Wprowadzenie instytucji zawieszenia notariusza w czynnościach ocenić należy pozytywnie. Również przesłanki jego zawieszenia nie budzą wątpliwości. Projektodawca słusznie wykluczył możliwość zawieszenia w przypadku prowadzenia postępowania o nieumyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub nieumyślne przestępstwo skarbowe istniała możliwość zawieszenia notariusza w czynnościach. Co więcej, nawet w przypadku przestępstw umyślnych Projektodawca zastrzegł, że taka możliwość będzie istniała jeżeli jest „prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą powyżej 10 lat pozbawienia wolności

lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn zabroniony zagrożony jest karą pozbawienia wolności”.

Poza tym, w opiniowanym projekcie określono także skutki zawieszenia notariusza w czynnościach (zawieszenie z mocy prawa w pełnieniu wszystkich funkcji w samorządzie notarialnym), skutki wniesienia odwołania od decyzji Ministra Sprawiedliwości o zawieszeniu (odwołanie nie wstrzymuje wykonania decyzji o zawieszeniu), uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do uchylecia w każdym czasie decyzji o zawieszeniu w czynnościach za wyjątkiem zawieszenia w związku z prowadzonym postępowaniem karnym o przestępstwo umyślne ściągane z oskarżenia publicznego, a także przesłanki ustania zawieszenia (projektowany art. 15a § 3–6).

Dodać należy, że Projektodawca przewidział również tok odwoławczy od postanowienia Ministra Sprawiedliwości o zawieszeniu notariusza w czynnościach zawodowych. Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. Do rozpoznania zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o środkach odwoławczych. Rozwiązania te nie budzą wątpliwości.

Konsekwencją wprowadzenia do ustawy – Prawo o notariacie instytucji zawieszenia notariusza w czynnościach przez Ministra Sprawiedliwości jest także przewidywana zmiana art. 16 § 1 ustawy – Prawo o notariacie. W przepisie tym zostały uregulowane konsekwencje skazania notariusza prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub ma orzeczony zakaz wykonywania zawodu na mocy prawomocnego wyroku sądu.

Ponadto, zaproponowano również zmiany w zakresie stosowania zawieszenia notariusza w czynnościach przez sąd dyscyplinarny. Przewidziano możliwość zawieszenia notariusza z urzędu przez sąd dyscyplinarny. Zasadnie przyjęto, że w toku postępowania dyscyplinarnego mogą zostać ujawnione okoliczności przemawiające za takim zawieszeniem. Niezależnie od tego możliwość zawieszenia notariusza przez sąd dyscyplinarny może także nastąpić na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, rady właściwej izby notarialnej i Ministra Sprawiedliwości.

Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu

W nowelizacji zaproponowano także wprowadzenie instytucji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu oraz nieznaną dotychczas w ustawie – Prawo o notariacie instytucji dochodzenia dyscyplinarnego. Z projektowanego rozdziału 6a Prawa o notariacie wynika, że Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie powoływany przez Ministra Sprawiedliwości spośród 3 kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Notarialną. Będzie mógł on wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców powoływanych również przez Ministra Sprawiedliwości w liczbie nie większej niż 3, spośród kandydatów przedstawionych przez rzecznika dyscyplinarnego po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej. Kadencja Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców trwa 5 lat, licząc od dnia powołania.

Pięcioletni okres kadencji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu i jego zastępców jest powiązany ze szczególnym statusem Rzecznika i jego zastępców i zapewnia im niezależność od organów samorządu zawodowego.

Przyjęty sposób wyboru Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu zasługuje na akceptację. Pozwala on zachować samorządność postępowania dyscyplinarnego. Krytycznie należy jednak ocenić brak wpływu Krajowej Rady Notarialnej na odwołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu. Zgodnie z projektowanym art. 70c Prawa o notariacie, w przypadku odrzucenia sprawozdania Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, Minister Sprawiedliwości może odwołać Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu przed upływem kadencji. Oznacza to, że w praktyce los Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu jest uwarunkowany opinią Ministra na jego temat, co czyni go podmiotem ściśle od Ministra Sprawiedliwości uzależnionym.

Zakres jego kompetencji określono w projektowanym art. 70a § 1 Prawa o notariacie. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu ma prowadzić dochodzenia dyscyplinarne, składać wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, występować w roli oskarżyciela przed sądami dyscyplinarnymi w sprawach, w których złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Będzie on mógł na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego przystąpić do niego w charakterze oskarżyciela oraz składać środki zaskarżenia.

W zaproponowanym brzmieniu art. 57a Prawa o notariacie Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Notariatu i jego Zastępcom przyznano prawo wglądu do akt i żądania informacji o wynikach tego postępowania, jak również prawo żądania akt sprawy. Ponadto Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie zawiadamiany o wszczęciu każdego postępowania dyscyplinarnego i wyznaczeniu terminu rozprawy w celu umożliwienia mu ewentualnego przystąpienia do postępowania. Rzecznik Dyscyplinarny Notariatu będzie wszczynał dochodzenie dyscyplinarne z urzędu albo na wniosek Ministra Sprawiedliwości lub organu samorządu notarialnego. Wniosek o wszczęcie dochodzenia dyscyplinarnego złożony przez Ministra Sprawiedliwości lub organ samorządu notarialnego będzie dla Rzecznika wiążący.

W razie umorzenia dochodzenia odpis postanowienia w tym przedmiocie będzie doręczany obwinionemu, podmiotowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, Ministrowi Sprawiedliwości, Krajowej Radzie Notarialnej oraz izbie notarialnej, której obwiniony jest członkiem. Jeżeli obwinionym będzie aplikant notarialny albo zastępca notarialny, postanowienie o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego będzie doręczane ponadto notariuszowi, który zatrudnia aplikanta albo zastępcę.

Ważnym elementem reformy postępowania dyscyplinarnego wobec notariuszy jest instytucja dochodzenia dyscyplinarnego. Nie jest to instytucja nowa w systemie prawa, gdyż podobna obowiązuje na gruncie ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. 2022 r., poz. 1184 t.j. z dnia 28 kwietnia 2022 r.), ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2022 r., poz. 1166 t.j. z dnia 28 kwietnia 2022 r.) oraz ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. 2022 r., poz. 1168, t.j. z dnia 1 czerwca 2021 r.). Rozwiązania prawne przedłożone w opiniowanym projekcie są ich odzwierciedleniem i nie budzą zastrzeżeń.

V. Podsumowanie

Propozycję przyznania notariuszom uprawnienia do dokonywania wpisów własności nieruchomości związanych z ustanowieniem odrębnej własności lokali oraz wpisaniem hipoteki obciążającej odrębną własność lokali, jak również wydawania notarialnych nakazów zapłaty, należy ocenić krytycznie.

Notariusz jako podmiot niebędący sądem nie powinien być uprawniony do dokonywania czynności notarialnych określanych jako „czynności z zakresu szczególnej ochrony prawnej” wskazanych w projektowym art. 79 pkt 1d i pkt 5a Pr.Not. Zachodzą poważne wątpliwości odnośnie do zgodności projektowanych rozwiązań z normą z art. 175 Konstytucji, mając na względzie zwłaszcza argumenty zawarte w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2007 r., SK 7/06.

Proponowane zamiany w zakresie postępowania dyscyplinarnego nie budzą wątpliwości. Zapropozowane rozwiązania zarówno w zakresie poszerzenia kompetencji Rzecznika Dyscyplinarnego Notariatu, jak również wprowadzenia instytucji dochodzenia dyscyplinarnego w założeniu powinny usprawnić i urealnić postępowanie dyscyplinarne notariuszy.